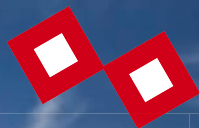

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **106**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

7-8

SRPANJ
KOLOVOZ
2014

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
http://www.hps.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotičeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krešimir Milas
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Radovan Milčić
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Uspješan sastanak Balkanske planinarske unije na Mljetu

Slovenski planinski muzej

U potpunoj tišini između vulkana i Hefesta

Sigurni na osiguranim planinarskim putovima

Sadržaj

Članci

- 316 Uspješan sastanak Balkanske planinarske unije na Mljetu
Darko Berljak
- 318 Otvorena prva dionica pješačkog puta E-12
Vladimir Rojnić
- 321 Europski pješački putovi i HPS
Darko Berljak
- 323 Dani hrv. planinara u Dugoj Resi
Kristina Stedul Fabac
- 326 Slovenski planinski muzej
Miro Eržen
- 328 Zeleno jezero
Damir Šantek
- 332 Sigurni na osiguranom planinarskom putu
Krešimir Milas
- 339 Dundica ili sedamdeset od stotinu četrdeset!
Krunoslav Milas
- 343 Uspion na Snowdon - krov Walesa
Zvonimir Drvar

Rubrike

- 346 **Info:** Badanj (1281 m) na Dinari
- 348 Kozjak te zove
- 350 **Planinarski putovi:** Proširena plan obilaznica »Lički gorski biseri«, Članovi ribolovnog društva »Kunjka« uredili planinarsku stazu na otoku Pašmanu
- 353 **Alpinizam:** Alpinistički projekt Khan Tengri 2014
- 353 **Speleologija:** Seminar o opremanju speleoloških objekata
- 354 **Nova izdanja:** Peter Zuckerman i Amanda Padoan: Pokopani na nebu, Serija planinarskih vodiča na novinskim kioscima

Tema broja

Obilježavanje 140. obljetnice hrvatskog planinarstva

Naslovnica

Vidik s vrha Oštrog Kozjaka na srednjem Velebitu, foto: Ferenc Halász

- 355 **Planinarski vodiči:** Vježbe SPV Varaždin
- 356 **Vijesti:** Pohod Liječničkom stazom na Sljeme, Prvi dan planinara Rijeke, 4. pohod »Pinklec na pleča«, Nove penjačke mogućnosti na Starom Brinju, Festival planinarskog filma, Skupština HPD-a »Kapela«, Planinarska škola HPD-a »Kapela« Zagreb, Prva planinarska škola u Gorskom kotaru, Završila 9. planinarska škola PD-a »Karlovac«, Virovitički planinari na krovu Hrvatske, Opasno kuhalo povlači se iz uporabe
- 363 **Kalendar akcija**

Uspješan sastanak Balkanske planinarske unije na Mljetu

Darko Berljak, Zagreb

U Pomeni na otoku Mljetu održano je od 30. svibnja do 1. lipnja 15. zasjedanje Balkanske planinarske unije (BMU). Na sjednici su sudjelovali predstavnici svih nacionalnih planinarskih saveza udruženih u tu međunarodnu asocijaciju. Bili su tu predstavnici iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Bugarske, Grčke, Makedonije, Slovenije, Srbije, Turske i Hrvatske. Prvi je put takvom sastanku nazočilo svih deset predsjednika tih planinarskih saveza. Osim njih, u radu su sudjelovali predsjednik Cluba Alpino Italiano (CAI) i predsjednica Europske pješačke federacije (ERA). Bilo je ukupno 35 sudionika.

Sastanak je održan u konferencijskoj dvorani hotela »Odisej«, a obuhvaćao je desetak točaka dnevnog reda. Uz izvještaj o radu i akcijama

BMU-a u prošloj godini dogovorene su i aktivnosti za sljedeće razdoblje. Sudionike su pozdravili predsjednik BMU-a dr. Jovica Ugrinovski, predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević, predsjednik Općinskog vijeća Mljeta ing. Pero Matana i u ime Planinarskog saveza Dubrovačko-neretvanske županije Niko Stjepović. Na početku sjednice prikazan je trinaestominutni film o povijesti, rezultatima i današnjem ustroju Hrvatskoga planinarskog saveza, s osvrtom na 140. obljetnicu hrvatskog planinarstva. Ne treba zaboraviti da od svih zemalja članica BMU-a, upravo Hrvatska ima najdužu tradiciju organiziranoga planinarstva. Na sastanku je naglašena vrijednost naše obale i planinskog zaleđa te posebice hrvatskih otoka u planinarstvu i

IVAN HAPAC

Zajednička fotografija sudionika sastanka BMU-a na Mljetu

razvoju turizma, s osvrtnom na planirane dionice puta E-12 u tim područjima. To je bio i jedan od razloga zbog kojih je sjednica BMU-a po prvi put održana na nekom otoku.

Nakon službenog dijela susreta na Mljetu, osim mnogih korisnih neformalnih razgovora i dogovora između pojedinih saveza, sudionici su vrijeme iskoristili za posjet većini atraktivnih lokaliteta na otoku i obišli najatraktivnije mljetske planinarske putove. Svi predstavnici izrazili su velike pohvale za organizaciju sastanka te bili oduševljeni prirodom i mogućnostima koje planinarima pružaju hrvatska obala i otok Mljet.

IVAN HAPAC

Na Montokucu (235 m)

Detalj s puta iz Babina Polja prema Odisejevoj špilji

Otvorena prva dionica pješačkog puta E-12

Vladimir Rojnić, Pula

Usklopu obilježavanja 140. godišnjice hrvatskog planinarstva, a u povodu Dana istarskih planinara, u nedjelju 15. lipnja svečano je u Bujama otvorena prva dionica Europskog pješačkog puta E12 kroz Hrvatsku. Ona se proteže od međunarodnog graničnog prijelaza Plovanija do Trga slobode u Poreču, gdje započinje druga dionica. Put dug 59,4 kilometara omogućava ugodno pješčenje u četiri jednodnevne etape kroz prekrasne gradiće i krajolike sjeverozapadne Istre. E-12 je jedan o dvanaest europskih pješačkih putova koji je predviđen da pješačkim dionicama obalama Mediterana spoji Gibraltar i Atenu. Podrobnije informacije mogu se pronaći na webu HPS-a.

Uređenje prve dionice E12 u Hrvatskoj započelo je s radnim sastankom skupine za E-putove

HPS-a i Istarskog planinarskog saveza (IPS) održanim 7. prosinca 2013. u Puli. Tom je prilikom IPS preuzeo obvezu izvođenja terenskih radova puta E12 kroz Istru. U razdoblju od prosinca do veljače pregledane su i analizirane postojeće biciklističke i pješačke staze te je osmišljena i trasirana prva dionica E12. Uz ostalo, put je snimljen GPS uređajem, a posebno su snimljene sve točke za postavljanje putokaza. Prikupljeni podaci obrađeni su u programu Base Camp. Istovremeno su obavljani razgovori s tijelima lokalne samouprave i turističkim zajednicama, s kojima je usuglašeno da signalizacija puta E12 bude usklađena s postojećom signalizacijom. To je razlog zašto nije predviđeno markiranje trase bojanjem, već samo označavanje početaka etapa i križanja pomoću putokaza jednako oblika i veličine kao što su postojeći putokazi Parenzane i biciklističkih staza.

Nakon toga je izrađen »Projekt Europskog pješačkog puta E12 kroz Hrvatsku, dionica E12-01 Plovanija-Poreč« te predan na odobrenje Izvršnom odboru HPS-a. Projektom su obuhvaćeni opis puta, troškovnik s dinamikom radova i ostale pojedinosti. Tijekom ožujka i travnja postignuta je pisana suglasnost Ureda za turizam Istarske županije i svih turističkih zajednica preko čijeg područja put prolazi. U svibnju i lipnju, temeljem najpovoljnije ponude (tvrtka »Gelax« d.o.o. Plovanija) izrađena je i montirana putokazna signalizacija. Uz nadzor i pripomoć IPS-a montirano je ukupno 84 putokaza, od čega polovica na postojećim i polovica na novim stupovima. Putokazi su montirani samo za glavni smjer puta E12, tj. za kretanje od Plovanije do Poreča. Sve navedene radove obavila je skupina planinara IPS-a koju su činili Vladimir Rojnić (voditelj), Natalija Radola, Stjepan Jugović i Dragan Drobnjak.

Otvorenju prve dionice puta E-12 kroz Hrvatsku prisustvovalo je više od 250 planinara, ljubitelja hodanja iz Hrvatske i gostiju iz Slovenije i Makedonije. U popis sudionika pohoda upisali

Oznake na putu E-12

Svečano otvorenje prve hrvatske dionice puta E-12

su se HPD »Bijele stijene« Mrkopalj, PD »Ćićarija« Buje, PD »Duga« Rijeka, PD »Elektroistra« Pula, PD »Glas Istre« Pula, HPD »Japetić« Samobor, PD »Krndija« Našice, PD »Mljet« Govedari, PD »Montero« Rovinj, PD »Opatija« Opatija, PD »Pazinka« Pazin, HPD »Petehovac« Delnice, HPD »Planik« Umag, PD »Planika« Babino Polje, PD »Pljusak« Rijeka, PD »Skitaci« Labin, PD »Transverzalc« Rijeka, HPD HP i HT »Učka« Rijeka, HPD »Željezničar« Zagreb te OPD »Koper« Koper (Slovenija). Otvorenju su se pridružili predstavnici Planinarskog saveza Dubrovačko-neretvanske županije i biciklisti iz Buja.

Skup su pozdravili Vladimir Rojnić u ime organizatora i realizatora prve dionice puta E-12 u Hrvatskoj, Vladimir Novak u ime HPS-a, gradonačelnik grada Buja Edi Andreašić te zamjenica istarskog župana Giuseppina Rajko, koja je prvu dionicu puta E-12 kroz Hrvatskoj i otvorila. Na skupu su preneseni i pozdravi predsjednice Europske hodačke federacije Lis Nielsen i koordinatora E-12 puta pri ERI Domenica Pandolfa. Kako je u svom obraćanju okupljenim gostima i sudionicima na otvorenju istaknuo predsjednik IO

HPS-a Vladimir Novak, Hrvatski planinarski savez je još jednom pokazao kako i sada, u 140. godini neprekidnog djelovanja, svojim radom ostvaruje pionirsku ulogu u organizaciji i ostvarenju novih sadržaja za svoje članove i sve ljubitelje sporta, aktivnog odmora i druženja u prirodi i s njom.

Nakon kraće svečanosti otvorenja uputili su se svi sudionici s gostima na pješaćenje od

Predstavnici HPS-a, IPS-a te županijske i lokalne uprave

Odmor na putu

desetak kilometara dijelom puta E-12 od Buja te uz Grožnjan do Krasice, mjesta poznatog po festivalu maslinova ulja, gdje su priređeni ručak i druženje. Tom je prilikom predsjednik IPS-a Vladimir Rojnić predao predstavnicima Grada Buja, TZ-a Grada Buja i Mjesnog odbora Krasica

zahvalnicu za pomoć pri organiziranju ove manifestacije. Potom je prvi predsjednik IPS-a Milivoj Topić predao Aldu Cherinu iz PD-a »Glas Istre« Pula Zlatnu značku za 12 sudjelovanja na Danu istarskih planinara. Uslijedio je individualni posjet planinara kušaonicama maslinovog ulja i župnoj crkvi u Krasici te oproštaj i povratak kućama.

Pješaćenje prema Krasici

Putokazna ploča na putu E12

Europski pješački putovi i HPS

Darko Berljak, glavni tajnik HPS

U Europi već pedesetak godina postoje posebno označeni putovi pod nazivom E-putovi namijenjeni pješacenju. Oni vode kroz mnoge europske države, nastavljajući se iz jedne u drugu te na taj način povezuju Baltičko more, obale Atlantskog oceana i Sredozemno more. Uključuju što je moguće više zanimljivih turističkih, povijesnih i kulturnih odredišta, ali i prirodnih ljepota svake zemlje. Namijenjeni su ljudima koji bez prijevoznih sredstava aktivno žele provesti dio ili sav svoj godišnji odmor kroz šetnje i pješacenje ili pojedine dionice prolaze tijekom vikenda i blagdana.

Standardi E-putova su takvi da omogućuju hodanje bez većih tjelesnih napora tako da njima mogu prolaziti obitelji s djecom, a pojedines u dionice uređene za osobe s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti. Osnovni je uvjet da ti putovi gdje je to potrebno budu označeni pripadajućom markacijom, da za njih postoji višejezični jednostavno pisan vodič, da u njihovoj blizini postoji minimalna turistička infrastruktura tako da je svakih nekoliko sati dostupan neki ugostiteljski objekt, a svaki dan hoda objekt koji pruža mogućnost noćenja. Standardi tih objekata mogu biti od najviših do najskromnijih. Takav je način pješacenja vrlo popularan u zapadnoeuropskim državama i njime se redovito bavi nekoliko milijuna ljudi godišnje. Radi bolje organiziranosti i razvitka te djelatnosti osnovano je 1969. godine Europsko pješačko udruženje - ERA (European Rambler's Association). Danas su u ERU udružene 54 članice, a mnoge od njih su planinarski savezi, posebice u državama koje u niskogorju i sredogorju imaju planinarske putove sa standardom mogu zadovoljiti i kriterije E-puta.

Prvi kontakti između Planinarskog saveza Hrvatske i ERA započeli su prije četvrt stoljeća. U to je vrijeme u Europi bilo 11 E-putova, a trase triju od njih (E-4, 6 i 7) ERA je planirala provesti hrvatskim teritorijem. ERA je tada intenzivno lobirala da naš tadašnji Planinarski savez Hrvatske preuzme te projekte, pa je 26. i 27. svibnja 1990. u Zagrebu održan sastanak na kojem su uz sve tadašnje visoke dužnosnike PSH-a sudjelovali predsjednik ERA

dr. Robert Würost, predsjednik Komisije za pešpoti Planinske zveze Slovenije Zoran Naprudnik i predstavnici pješačkih asocijacija iz Mađarske. Dogovoreno je da PSH započne pripremati putove E-6 i E-7 ali ih je prekinuo rat za samostalnost Hrvatske pa su putovi E-4 i E-7 iz Slovenije zaobišli Hrvatsku i nastavili po Mađarskoj, a E-6 je završio na slovensko-hrvatskoj granici. Nakon rata ERA je nekoliko puta ponovo otvarala tu temu, no u HPS-u zbog zaokupljenosti osnovnim planinarskim djelatnostima dugo nije bilo mogućnosti za uključivanje i tih sadržaja u svoj rad. U međuvremenu su se u zemljama u okruženju počele otvarati pojedine dionice E-putova i tako je prije pet godina u ERI započeo projekt pješačkog puta E-12, posljednjeg puta koji će se otvoriti u Europi. Njegova trasa zamišljena je od Gibraltara mediteranskom obalom Španjolske, Francuske, Italije, Slovenije, Hrvatske, Crne gore i Albanije sa završetkom u Ateni u Grčkoj. Tražeći podršku i pomoć, HPS je prije više od deset godina upoznao Ministarstvo turizma RH s europskim pješačkim putovima, njihovim smislom i mogućnošću da oni postanu nova kvaliteta hrvatske turističke ponude. Nažalost, nije bilo razumijevanja, a HPS nije mogao samostalno preuzeti sav teret i velik posao koji zahtijeva funkcija nositelja takvog puta kroz neku zemlju.

Početkom 2011. godine HPS je primio poziv da sudjeluje na sastanku ERA za jugoistočnu Europu koji je, uz nazočnost predsjednice ERA Liz Nielsen, održan u ožujku te godine u Srbiji, a HPS je na njemu sudjelovao u svojstvu promatrača. Na njemu je predloženo da se HPS učlani u ERU te da ovisno o mogućnostima pokuša ostvariti projekte putova E-6 i E-12 u Hrvatskoj kao njihov koordinator.

Atraktivnost puta E-12 po jadranskoj obali ili po otocima, koji bi sigurno obogatio naše ukupne turističke sadržaje, i razmjerno kratak spoj puta E-6 po Hrvatskoj od slovenske granice do granice s BiH te postojeća planinarska infrastruktura (putovi, a i pojedini planinarski objekti) koja bi na predviđenim trasama najmanje pokrivala ta dva E-puta s najmanje 50%, bila je motiv da se u svibnju 2011. na XXV. Skupštini HPS-a donese odluka o uključivanju

HPS-a i u tu djelatnost, jer su razmišljanja o takvom projektu u nekim ustanovama postala s vremenom puno bolja i bilo je naznake da bi Ministarstvo turizma, Hrvatska turistička zajednica (HTZ), turističke zajednice županija, a i neki drugi subjekti, dali znatnu podršku E-putovima. U prošlosti je naš savez često bio pionir u pojedinim područjima i aktivnostima koje donose širu društvenu korist od samog organiziranog planinarstva te su stoga u našu raznovrsnu djelatnost uključeni i E-putovi.

U nastavku tih aktivnosti u posljednje dvije godine, Izvršni odbor HPS-a prihvatio je prijedlog akcijskog plana putova E-6 i E-12 u Hrvatskoj, a Ured HPS-a je izradio radnu verziju projekata tih putova za dionice kroz Hrvatsku. HPS se kandidirao na natječaju »Inovativni turizam« koji su raspisali Ministarstvo turizma RH i HTZ s projektom »Otvaranje europskih pješačkih putova (E-putova) u Hrvatskoj«. U ožujku prošle godine održan je je u Portorožu i Trstu regionalni sastanak o stanju te o stavljanju u funkciju posljednjeg Europskog pješačkog puta E-12 (Sredozemni pješački put). Svrha sastanka bila je da predstavnici pojedinih država predoče svoju viziju i prijedloge puta do Atene, da u sljedećih godinu dana izrade projekte svih svojih dionica, da ih ERA prihvati na godišnjem zasjedanju te da se u sljedećih nekoliko godina ti putovi stave u funkciju. Predstavnik HPS-a iznio je naš prijedlog da hrvatska dionica većinom ide po otocima, čime bi taj dio E-puta bio jedinstven u Europi.

Put bi dolazio iz Slovenije preko graničnog prijelaza Plovanija, prolazio zapadnom obalom Istre zaleđem Umaga, Novigrada, Vrsara, Rovinja, Vodnjana, Pule i Medulina, zatim istočnom obalom uz Labin i nastavio prema opatijskoj rivijeri. Prešao bi na otok Cres s produžetkom do Malog Lošinja te išao po Krku i Rabu, zatim bi opet prešao na kopno prolazeći kroz dijelove Parka prirode „Velebit“, vratio se na otok Pag i po njemu preko Maslenice nastavio do NP-a „Paklenica“. Odatle bi se preko zadarskog zaleđa prešao na Kornatsko otčje i Dugi otok, vratio se na kopno te nastavio preko Vranskog jezera i slapova Krke, uz Šibenik i Trogir, do Splita. Slijede velike otočne dionice po Braču, Hvaru, Visu, Lastovu i Korčuli pa opet kopneni dio po obroncima Biokova, poluotoku Pelješcu i otoku Mljetu. Posljednji kopneni dio je od Neuma te uz Dubrovnik do granice s Crnom Gorom. Kod Neuma bi odvojak ušao u Bosnu i Hercegovinu obilazeći Međugorje,

Mostar, Počitelj i Hutovo Blato te se vratio u Hrvatsku. Na tako planiranom putu E-12 on u Hrvatskoj obilazi pet nacionalnih parkova, šest parkova prirode te brojna turistička, povijesna i kulturna odredišta.

Na sastanku se s predstavnicima BiH razgovaralo i o putu E-6 (kome također nedostaje hrvatska dionica). Nakon prelaska iz Slovenije u Hrvatsku taj bi se put nastavio zaleđem Rijeke do NP-a Risnjak, zatim preko Delnica i Skrada do Mrkoplja, uz Samarske i Bijele stijene do Ogulina, dalje preko Slunja i uz Koranu do Plitvičkih jezera te do granice s BiH kod Izačića.

HPS je na prošlogodišnjem jesenskom zasjedanju ERE primljen u njeno punopravno članstvo i sada predstoji nastavak uvjeravanja nadležnih institucija u Hrvatskoj (Ministarstvo turizma, HTZ, turističke zajednice županija, općina i gradova na predviđenoj trasi E-putova, da sudjeluju u tom projektu, jer je bez njihove pomoći teško ostvariv. Priprema, izvedba i stavljanje u funkciju E-12 i E-6 u Hrvatskoj zahtijeva znatna financijska sredstva. Ako se ta već dugo tražena podrška osiguraju, konačnu riječ o konkretnim dionicama imali bi naši županijski planinarski savezi i lokalna planinarska društva jer najbolje poznaju svoje područje i njegov potencijal s obzirom na potrebnu infrastrukturu (povezivanje postojećih poljskih, šumskih, planinarskih i ostalih putova), na mogućnost prehrane, ugostiteljske ponude i smještaja, odnosno na uvažavanje propisanih standarda E-putova u Europi. Budući da daljnja aktivnost oko E-putova zahtijeva niz poslova kojima se treba baviti posebna stručna skupina, Izvršni odbor HPS-a osnovao je povjerenstvo za E-putove koje čine Mišo Glagolić, Sanja Žibrat i Vladimir Rojnić.

Istarski planinarski savez prošle je godine preuzeo zadatak da uspostavi prvu dionicu puta E-12 u Hrvatskoj od Plovanije do Poreča. To je u tijelima HPS-a sa zadovoljstvom prihvaćeno pa je ta akcija uvrštena i u program obilježavanja 140. obljetnice hrvatskog planinarstva. U međuvremenu se HPS na natječaju TZ Istarske županije kandidirao za dodjelu potpore u 2014. godini, čiji rezultati još nisu poznati, no unatoč tome su za izradu i postavljanje signalizacije te za otvorenje prve dionice osigurana potrebna financijska sredstva. Postojanje te dionice i kvalitetan način kako ju je izveo IPS ogledni su primjer kako treba planirati i provesti daljnje aktivnosti povezivanja E-putova u Hrvatskoj, ali ubuduće uz punu financijsku podršku lokalnih subjekata.

Dani hrvatskih planinara u Dugoj Resi

Kristina Stedul Fabac, Duga Resa

U subotu 28. i nedjelju 29. lipnja održani su u organizaciji Hrvatskog planinarskog saveza i HPD-a Vinica u Dugoj Resi tradicionalni Dani hrvatskih planinara. Velik broj planinara stigao je u Dugu Resu u subotu u ranim jutarnjim satima te su odmah krenuli na organizirane izlete po dugoreškom kraju. Oba dana bili su priređeni atraktivni izleti na Vinicu, Martinščak, Sveti Rok i Roganac te vožnja čamcima po rijeci Mrežnici.

Dani hrvatskih planinara svečano su otvoreni priredbom na gradskom kupalištu u Dugoj Resi.

U programu otvorenja svirala je limena glazba Duge Rese, a himnu je otpjevao ženski zbor „Vile“. Sve prisutne pozdravili su predsjednik HPD-a »Vinica« Antun Goldašić i predsjednik IO HPS-a Vladimir Novak, a Dane hrvatskih planinara otvorile su mlade članice HPD-a »Vinica« Lara Fabac i Lara Križanić. Nakon otvorenja slijedilo je snimanje milenijske fotografije Šime Strikomana. U večernjim satima održana je Planinarska noć, uz nastup „Dugoreških tamburaša“.

U dva dana okupilo se u Dugoj Resi i na Vinici više od 750 planinara iz 71 planinarskog društva,

Otvorenje Dana hrvatskih planinara u Dugoj Resi

Obraćanje predsjednika HPD-a »Vinica« Antuna Goldašića

Planinarski dom »Mladen Polović« na Vinici

među kojima su i četiri iz Bosne i Hercegovine. Druženju uz Mrežnicu pridružili su se i brojni građani Duge Rese. Svim planinarima je u subotu i nedjelju podijeljen besplatan grah, a u nedjelju je kod planinarskog doma »Mladen Polović« na Vinici okupljenima ponuđen čaj.

Na zatvaranju Dana hrvatskih planinara okupljenima su se obratili dopredsjednik HPS-a Tomislav Čanić i glavni tajnik HPS-a Darko Berljak, a predsjednik HPD-a »Mosor« iz Splita Goran Gabrić pozvao je sve planinare na iduće Dane hrvatskih planinara koji će biti priređeni na Mosoru.

Druženje kod planinarskog doma na Vinici

Priprema za snimanje milenijske fotografije Šime Strikomana

Nesvakidašnji sadržaj na Danima hrvatskih planinara - plovidba kanuima na Mrežnici

Slovenski planinski muzej

Ususret izložbi »Zajedno u planinama«

Miro Eržen, Mojstrana, Slovenija*

USloveniji je planinarstvo ne samo najrazvijenija sportsko-rekreativna djelatnost, već ima i veliku važnost u nacionalnoj svijesti. Triglav, najviši slovenski vrh, s Aljaževim stupom, prepoznatljiv je nacionalni simbol Slovenije. Nepisano je pravilo da bi se svaki Slovenac najmanje jednom morao popeti na nj. U planine zalazi svaki peti Slovenac, a gotovo 60.000 učlanjeno ih je u neko planinarsko društvo, od 281 koliko ih je udruženo u Planinsku zvezu Slovenije. U slovenskim planinama izgrađeno je 176 kuća i markirano više od 9000 km planinarskih putova. Kuće i putove održavaju članovi PZS-a na dobrovoljnoj osnovi.

Slovenski se alpinisti zahvaljujući svojim ekstremnim penjačkim usponima u Himalaji, Patagoniji i drugdje u svijetu po kvaliteti ubrajaju u svjetski vrh. Među ostalim, možemo se pohvaliti i prvenstvenim skijaškim spustom s vrha Mount Everesta i Annapurne.

Nastojanja da se dostojno prikaže povijesni razvoj i značenje planinarstva u Sloveniji traju više od stotinu godina. Tijekom slovenske planinar-

ske povijesti bilo je više pokušaja da se osnuje muzej, no oni nažalost nisu bili uspješni. Godine 1984., na poticaj članova PD-a »Dovje-Mojstrana«, u Mojstrani je ustanovljena Triglavska muzejska zbirka, koja je u početku uglavnom prikazivala razvoj planinarstva u Julijskim Alpama. Premda je bilo prijedloga da središnji planinarski muzej bude smješten u Ljubljani, šaćici entuzijasta uspjelo je, uz široku potporu planinara, muzej utemeljiti u Mojstrani, gdje je svečano otvoren 2010. godine.

Mojstrana je planinsko selo u općini Kranjska Gora. Leži na ishodištu putova koji vode u srce Julijskih Alpa i na ulazu u Triglavski nacionalni park. Mjesto ima bogatu planinarsku i skijašku tradiciju te posebno značenje za planinare. U sjevernoj stijeni Triglava, koja je s 1500 m najviša u Istočnim Alpama, između dva svjetska rata kalili su se naraštaji alpinista. Njihovi su uspjesi u toj stijeni bili temelj za prodor Slovenaca u visoka inozemna gorja. Domaćini su bili planinarski vodiči, graditelji kuća i nosači, istovremeno i odlični skijaši, sudionici svjetskih prvenstava i olimpijskih igara. Među njima su bili poznati skijaški skakači Janez Polda, Marjan Pečar i drugi, trkači i alpski skijaši Jure Košir, Alenka Dovžan i drugi, te naravno vrhunski alpinisti – sudionici himalajskih ekspedicija Klavdij Mlekuž, Janko Ažman, Janez Dovžan i Martina Čufar, svjetska prvakinja u sportskom penjanju. Ne treba zaboraviti da je upravo u Mojstrani živio i kao župnik djelovao Jakob Aljaž, koji je ujedno bio i začasni član Hrvatskoga planinarskog društva (HPD-a). Aljaž je postavljanjem stupa na vrhu Triglava dao trajni pečat toj planini i slovenskoj nacionalnoj svijesti, a ujedno gradnjom kuće i puta prema vrhu široko otvorio vrata razvoju planinarstva.

Temelj za ustanovljavanje muzeja predstavljala je 1984. otvorena Triglavska muzejska zbirka, koja je u početku bila ponajprije usmjerena na prikaz

Slovenski planinski muzej u Mojstrani

* autor članka Miro Eržen voditelj je Slovenskoga planinskoga muzeja u Mojstrani.

razvoja planinarstva na području triglavskoga gorja. Njen voditelj i uređivač Avgust Delavec sustavnim je skupljanjem građe stvorio bogat fond dragocjenih muzejskih predmeta i dokumenata.

Velik doprinos uspostavi muzeja dali su općina Kranjska Gora, Planinska zveza Slovenije, Triglavski nacionalni park, Ministarstvo kulture Republike Slovenije i Ustanova Avgusta Delavca, a velik dio sredstava pribavljen je iz strukturnih fondova Europske unije. Muzej je svečano otvoren 7. kolovoza 2010., a na svečanosti otvorenja bili su, među ostalima, slovenski predsjednik Türk te predstavnici Hrvatskoga planinarskog saveza. Muzej je dosad obišlo više od 70.000 posjetitelja.

Slovenski planinski muzej u okviru svoga osnovnog poslanja sustavno skuplja i istražuje kulturno nasljeđe slovenskog planinarstva, osigurava njegovu dostupnost na jednom mjestu u Sloveniji te ga u okviru stalnog postava i povremenih izložbi, kao i drugih aktivnosti, interpretira na način koji je zanimljiv i privlačan svim generacijama. Jedan je od ciljeva muzeja da ga posjeti svaki Slovenac. Time Slovenski planinski muzej zaista postaje »navez za vrhove budućnosti«, kako to kazuje njegov slogan.

Obilazak atraktivnog, edukativnog i zabavnog stalnog postava započinje uvodnim filmom (prikazuje se i na hrvatskom jeziku). U njemu se gledatelju otkriva predivan planinski svijet svih predjela Slovenije, njegova raznolikost i sve ono zbog čega svake godine slovenske planine posjećuju milijuni ljubitelja planina. Na poetičan se način film dotiče svega što su Slovenci činili u planinama u raznim povijesnim razdobljima i na raznim područjima.

Nakon filma, svaki se posjetitelj s mnogo uzbuđenja uputi na Uspon na planinu, tj. u obilazak stalnog postava. Na početku pomoću suvremene tehnike izabere planinu na koju se želi popeti, a onda se putem upoznaje s poviješću planinarstva, divi zanimljivim predmetima i dokumentima, rješava različite zadatke, zabavne i poučne, te pokušava pronaći planinsko blago, napuniti naprtnjaču stvarima nužnim na putu u planine i naučiti koje planinsko cvijeće ne smije brati. Ako ga na putu ulovi nevrijeme, skloni se u bivak i ondje doživi snagu divljih elemenata prirode, te uči kako sebi pomoći ako ga zadesi nevolja u planini. Na kraju obilaska, kad upozna vrhunске dosege slovenskih

Dio stalnog postava

alpinista, sretno prispije na vrh, doživi prekrasan vidik na planinu koju je izabrao na početku puta i primi simboličnu nagradu. Kad se vraća u dolinu, njegovo je srce puno radosti i dojmova. Planine ostavljaju tragove i u glazbi, umjetničkim djelima, filmovima i literaturi.

Bogata riznica slovenske planinarske povijesti osnova je za priređivanje izložbi kojima se u muzeju obilježavaju značajni događaji iz povijesti planinarstva širom Slovenije. Time slijedimo očekivanja da u muzeju, koliko to prostor omogućava, budu predstavljeni svi najvažniji planinarski događaji, a ujedno i uspjesi slovenskih planinara u svijetu.

Slovenski se planinarski muzej u okviru suradnje s inozemnim partnerima skrbi i o predstavljanju suvremene problematike te događaja i zanimljivosti iz područja koja su temeljna misija muzeja. To nam omogućuje tijesna suradnja s Triglavskim nacionalnim parkom, Alpskom konvencijom i Cipro Slovenija te s vrhunskim slovenskim alpinistima, koji iz dana u dan postavljaju nove granice u stijenama najviših planina. U duhu našega poslanja iskreno se veselimo izložbi »Zajedno u planinama«, koju za jesen ove godine marljivo pripremaju naši prijatelji u Hrvatskom planinarskom savezu, u suradnji sa slovenskim planinarima. Na izložbi će biti predstavljena dugogodišnja, bogata suradnja hrvatskih i slovenskih planinara. Otvorenje izložbe u Slovenskom planinskom muzeju planirano je za mjesec listopad.

Svi vi koje put nanese u Julijske Alpe, pozvani ste da nas posjetite. Podrobnije obavijesti o muzeju naći ćete na web adresi www.planinskimuzej.si.

Zeleno jezero

Treking ispod površine jezera

Damir Šantek, Zagreb

Grüner See je ledenjačko jezero u austrijskoj pokrajini Štajerska. Nalazi se u blizini mjesta Tragossa i okruženo je vapnenačkim planinama Hochschwaba, čiji istoimeni najviši vrh doseže visinu od 2277 metara. Hochswab spada u područje sjevernih austrijskih Alpa.

Ovaj put me pri posjeti Hochschwabskim Alpama nije zanimao uspon na njihov najviši vrh, već nešto sasvim drugo,

za ovaj časopis posve neuobičajeno – jezero. Ovo jezero predivne smaragdno-zelene boje tijekom zime ima dubinu od prosječno dva metra. Oko njega se nalaze šetnice, klupe, mostići i putovi kojima se može planinariti na okolna brda. S početkom topljenja snijega i leda s okolnih planina, jezero se počinje puniti kristalno bistrom vodom te postupno potapati okolne putove i šetnice. Tijekom svibnja i lipnja jezero doseže svoju najveću dubinu, ovisno o količinama otopljenog snijega od protekle zime, a najviše dvanaest metara. U to je vrijeme najljepše. U njemu se zrcale okolne, pretežno crnogorične šume i moćna bijela stijena planine Pribitz, visoka 1579 metara, koja kao da je natkrilila cijelo jezero, pružajući mu neku vrstu sigurnog utočišta.

Moja je planinarska želja bila proći potopljenim stazama, putovima i mostićima te vidjeti kako izgleda taj predivan planinski krajolik iz jedne sasvim druge perspektive – ispod vode. Temperatura jezerske vode prilično je niska, iznosi samo 6 °C. U tako hladnoj vodi gotovo je nemoguće dugo roniti u klasičnom, mokrom ronilačkom odijelu. Stoga smo pripremajući se za »podvodni treking« posudili suha odijela i prilagodili opremu takvom uronu. Meni je to bilo prvo

DAMIR ŠANTEK

DAMIR ŠANTEK

S početkom topljenja snijega i leda s okolnih planina, jezero se počinje puniti kristalno bistrom otopljenom vodom, te postupno potapati okolne putove i šetnice. Tijekom svibnja i lipnja jezero postiže svoju najveću dubinu, ovisno o količinama otopljenog snijega od protekle zime, a najviše dvanaest metara. U to je vrijeme jezero najljepše

Nestvarni
proljetni prizori
na planinarskoj
stazi u
austrijskim
Alpama

DAMIR ŠANTEK

DAMIR ŠANTEK

DAMIR ŠANTEK

ronjenje u suhom odijelu i prvo ronjenje u nekom jezeru uopće.

Za prvog urona obišli smo sjeverni dio jezera, a za drugog južnu stranu. Najveća izmjerena dubina jezera pri tim uronima bila je sedam metara. Dan je bio pretežito sunčan, što je uz kristalno čistu jezersku vodu omogućavalo izvanrednu vidljivost.

Kao pravi trekeri krenuli smo roniti – planinarskim putom. Na proširenju na dubini od pet metara nalazi se odmoriste s klupom koja zimi služi za odmor i pogled na stijene Pribitza i zaleđeno jezero u njihovu podnožju. Takve podvodne vizure djeluju potpuno nadnaravno, tim više što je voda toliko

bistra da uopće nemate osjećaj da se nalazite ispod njene površine. Naravno, te slike potopljene planinske idile u potpunosti su suprotnosti sa slikama iz naše Slavonije u kojoj su krajem svibnja nepredvidive i nekontrolirane poplave prouzročile nevjerojatne i nemjerljive štete, čije će se posljedice osjećati i vidjeti još godinama.

Malo dalje kameno se tlo pretvara u zelenu livadu. Pod vodom je zelena trava ispunjena tratinčicama i zlasticama. Kad ne bi bilo maske na licu, trebalo bi protrljati oči. Zato sam samo zažmirio, i stvarno – zelena livada na dubini od četiri metra ispod površine vode uistinu je prekrivena cvijećem. Ne radi se o podvodnom pijanstvu, već o predivnom fenomenu.

Tu i tamo na dvadesetak centimetara iznad površine livade projuri poneka pastrva. Pedesetak minuta je brzo proteklo, ali u tijelo se uvukla tolika studen da smo se morali vratiti i što prije utopli i posušiti. Unatoč tome što je vani bilo razmjerno toplo, oprema za utopljanje bila je ista kao i za planinarenje na temperaturama osjetno ispod ležišta.

Na nebo su se navukli oblaci. Tijelo se polagano utopljavalo i vraćalo u normalu. Čekali smo da vidimo hoće li oblaci ostati ili će se ponovno pojaviti sunce i omogućiti još jedan zaron. Kad je zasjalo sunce ponovno smo obukli ronilačka odijela, navukli opremu i krenuli drugom »podvodnom« stazom. Staza vodi do malog mostića koji zimi očito nadsvođuje maleni potočić. Međutim, sada su i potočić i mostić potpuno prekriveni vodom. Nije teško zamisliti djecu kako naslonjena na ogradu mostića bacaju kamenčiće u vodu i oslušuju žuborenje potoka.

Staza dalje vrluda, a u travi se uz puteljak ukočeno raširila žaba krastača. Njoj sasvim sigurno odgovara ovakva »poplava« koja se ciklički događa svake godine. Nakon četrdesetak minuta ne baš šetnje, nego lebdenja i plivanja iznad

DAMIR ŠANTEK

planinarskih staza, izlazimo iz jezera promrzli, ali i radosni što smo obišli sve staze koje se trenutačno nalaze ispod površine jezera, kao neku nadnaravnu planinarsko-ronilačku turu.

Podvodno planinarenje

DAMIR ŠANTEK

Sigurni na osiguranom planinarskom putu

Krešimir Milas, Zagreb

Planinarenje i penjanje osiguranim planinarskim putovima sve je popularnije među hrvatskim planinarima. Takve putove često nazivamo i talijanskim nazivom »via ferrata« (željezni put) ili jednostavno »ferata«*, misleći pritom na zahtjevne putove koji su opremljeni sajlama, lancima, klinovima, metalnim stubama, visećim mostovima i sličnom »željezarijom« radi sigurnijeg napredovanja i osiguravanja.

Podsjetimo se na početku da osiguranim planinarskim putem nazivamo put koji je na najtežim dijelovima ili u cijelosti opremljen fiksnom užadi ili klinovima. Na lakšim je dionicama količina željeza u pravilu manja, a na mnogim ga mjestima nema jer to nije potrebno. U Hrvatskoj je samo nekoliko takvih putova i svi su razmjerno kratki. Najpopularniji su Žoharov klinčani put na Okiću, prolaz kroz Mudnu dol u »Grobničkim Alpama«, Viho-

raški put i izlaz na vrh Bijelih stijena. Nedavno je na Biokovu uređen najduži osigurani put u Hrvatskoj, a nov osigurani put otvoren je i u središnjem dijelu Mosora. Zaljubljenici u osigurane planinarske putove često odlaze u Alpe, gdje postoji veći izbor težina i dužina. Najduži osigurani putovi u Alpama dugi su i po nekoliko kilometara.

Za kretanje takvim putovima potrebno je uza standardnu planinarsku opremu ponijeti i dodatnu. U obveznu opremu za kretanje osiguranim putovima ubrajaju se rukavice, penjačka kaciga, penjački pojas, komplet za osiguravanje na feratama, karabineri za ukopčavanje u sajlu, uža, spravica za osiguravanje, nekoliko kompleta i pomoćno uža – zamka. Dakako, osim posjedovanja opreme, za sigurno kretanje osiguranim putovima treba dobro poznavati čvorove koji se koriste u alpinizmu, način korištenja kompleta za ferate i posjedovati vještinu penjanja u navezu. Neki planinari zanemaruju mjere opreza pa stoga valja posebno istaknuti važnost dobrog poznavanja i pažljivoga korištenja opreme na osiguranim putovima.

* Radi jednostavnosti rabim oba naziva: osigurani planinarski put i ferata.

Komplet za ferate

Komplet za ferate je sustav koji koristimo da bismo se osigurali u sajlu na ferati. Sastoji se od dva užeta ili gurtne koji su povezani s ublaživačem pada, a taj je pak povezan s pojasom. Ublaživač pada može biti prošivena gurtna (od njem. der Gurt, traka) koja se pri određenom opterećenju para sve dok se udarna sila dovoljno ne smanji. Ublaživač može biti i neka od varijanti pločice kroz koju prolazi uže i trenjem ublažava pad.

Komplet za ferate može biti »Y« ili »V« tipa. Kompleti »V« tipa više se ne proizvode, no neki se modeli mogu lako preurediti u »Y« tip. Ako još uvijek rabite »V« komplet, pripazite da ne ukopčavate oba karabinera u sajlu jer u slučaju pada neće biti apsorpcije sile.

Svaki proizvođač propisuje raspon težina u kojem djeluje njegov ublaživač pada. Kada komplet koriste osobe čija je težina veća ili manja od toga raspona, moraju se osiguravati i penjačkim užetom.

Neki modeli imaju dodatnu, kraću gurtanu koja se upotrebljava kada se želimo osigurati blizu sajle ili klina. Ta je gurtana jako korisna pri odmaranju. Ako je nemamo, lako je možemo dodati ili iskoristiti dužu gurtanu penjačkoga kompleta.

Kvalitetan i moderan komplet za ferate - prošivena gurtna kao ublaživač pada

Komplet za ferate treba imati kraću gurtanu vezanu ili prošivenu ukrug, kojom komplet vezemo za pojas kaubojskim uzlom kroz radnu omču na pojasu. Ako imamo neki od starijih modela apsorpcijskih pločica, gurtanu možemo dodati sami. To činimo tako da gurtanu dužine jednog metra provučemo kroz mjesto gdje smo prije ukopčavali matičar i vezemo je kravatnim čvorom. Te gurtne moraju biti najlonske, a ne od dyneeme.

Ublaživač pada - »Y« komplet

Ublaživač pada - »V« komplet - za preradu u »Y«

Pri ukopčavanju kompleta za ferate karabinerom matičarom na pojas uvijek postoji mogućnost da pri padu matičar opteretimo poprečno, kad on izdržava u pravilu tek trećinu sile u usporedbi s uzdužnim opterećenjem. Ako baš morate upotrijebiti matičar – stavite dva komada.

Proizvođači kompleta za ferate propisuju točan način njihova korištenja, vijek trajanja i način održavanja. Uglavnom vrijede ista pravila kao za »meku« i »tvrdu« penjačku opremu. Sa svim time moramo se upoznati i opremu rabiti onako kako je to proizvođač zamislio. Usto se trebamo stalno informirati o svojoj opremi jer je proizvođači povremeno povlače zbog naknadno ustanovljenih pogrešaka. U 2013. UIAA je testirao 18 kompleta za ferate i kod osam njih ustanovio pogreške.

Preporučuje se da se komplet za ferate nakon jednog pada »umirovi«.

Karabineri za ferate

Za ukopčavanje kompleta u sajlu upotrebljavamo posebne karabinere za ferate. Veći su od penjačkih, imaju automatsko zaključavanje vratašca zbog

Karabiner za osigurani put s posebnom ušicom za gurtanu

čestog prekopčavanja i često veću nosivost od penjačkih zbog većih sila koje se mogu pojaviti pri padu u ferati. Vratašca se u pravilu mogu jače otvoriti da bismo se mogli ukopčavati u deblje komade sajle, lanca i ljestava.

Dobar karabiner za ferate ima mehanizam koji zadržava gurtanu ili užu kompleta na mjestu, kako bi se izbjeglo poprečno opterećivanje karabinera. To može biti, jednostavno, gumica koja drži užu na mjestu (kao na penjačkim kompletima), žičana »pregrada« ili posebna alka.

Karabineri za ferate imaju na sebi oznaku K, prema početnom slovu njemačke riječi Klettersteig (isto što i ferata), za razliku od penjačkih HMS karabinera koji su označeni slovom H.

Penjačko uže, kompleti, pomoćno uže, spravica

Rijetko tko u feratu ponese užu, komplete i spravicu za osiguravanje, premda se sve to na tečajevima spominje kao obvezna oprema za kretanje takvim putovima. Naime, sajle i klinovi na feratama mogu biti oštećeni ili dotrajali. Nije rijetkost da lavine, koje su najčešće na kraju zime, ozbiljno oštete feratu. Nemamo li sa sobom odgovarajuću opremu, možemo se samo okrenuti i vratiti u dolinu. Kada u feratu vodimo djecu, penjačko je uže obvezno jer ne možemo biti sigurni da će se djeca pravilno osiguravati, a usto apsorberi za ferate pri malim težinama ne »rade« ono za što su predviđeni.

Komplet za ferate sam po sebi ne sprječava pad pa će osiguravanje užetom (makar samo na najtežim mjestima) omogućiti neiskusnom, uplašenom ili umornom planinaru da sigurno stigne na odredište, bio to vrh ili dolina.

Oštećen komplet za ferate

Za ferate nam ne treba penjačko uže pune dužine od 60 ili 70 metara, kakvo rabe sportski penjači i alpinisti. Dovoljno je uzeti kraći komad, recimo 20 – 30 m, ovisno o tome čime raspoložemo, ali treba upozoriti na to da takozvano »vodičko uže« NIJE jednostruko penjačko uže. Ono nam može poslužiti za osiguravanje drugog penjača tamo gdje nema opasnosti od pada, za kratak spust užetom ili za sušenje rublja, ali ako penjač osiguran jednim vodičkim užetom penje kao prvi i padne – ono može puknuti. Danas postoje jednostruka užeta tanja od 9 mm, težine oko 50 grama po metru, i nema razloga da u ozbiljnu feratu ne uzmemo 20 ili 30 metara takvog užeta.

Da bismo se mogli osiguravati, ponesimo i nekoliko penjačkih kompleta. Spravica za osiguravanje neka bude neka od varijanti blokirajućih pločica s mogućnošću za autoblok način osiguravanja. Pomoćno uže ili zamka univerzalan je komad opreme koji može poslužiti na mnogo načina.

Kaciga i pojas

Postoje pojasi napravljeni baš za ferate. Od penjačkih pojava razlikuju se uglavnom po tome što imaju fiksnu radnu omču. Pojasi za ferate prilagođeni su da kaubojски uzao kojim vežemo komplet za ferate bolje »sjedne«. Na penjačkom bi se pojasu zbog konstrukcije samog pojasa uzao često »otvarao«, no to ne znači da za feratu moramo kupovati poseban pojas. Ako već imate penjački, taj može poslužiti i za ferate, ali poštuju preporuku proizvođača o njegovoj trajnosti (5 – 10 godina, ovisno o modelu, proizvođaču i upotrebi).

Pojas za osigurane planinarske putove

Kaciga mora biti penjačka, a ne HTZ, biciklistička, motociklistička, skejterska ili neka druga. Ona ne štiti glavu samo od kamena koji padne s visine, nego i od posljedica pada pri poskliznuću na strmom kamenitom terenu.

Rukavice za feratu

Pri kretanju po feratama često stradaju dlanovi. Povlačenje sajle brzo umara šake, a oštri rubovi metalne opreme ili kamenja često ih porežu. Dobre rukavice neće rukama pružiti samo zaštitu, već će omogućiti više trenja pri hvatanju za sajlu pa ćemo tako štedjeti snagu.

Postoje mnogi modeli raznih proizvođača rukavica napravljenih za ferate. Izrađuju se od kože, kevlar i raznih sintetičkih materijala, a cijena im nije mala. Jeftinija je opcija neki tip radničkih rukavica kojima odrežete prste. Danas postoji velik izbor rukavica za napredovanje po feratama. Najbolje ih je isprobati na nekoj kraćoj ferati prije odlaska u velike alpske ferate. Može se dogoditi da ste izabrali baš rukavice koje se sklizu po sajli.

Improvizirani komplet za ferate i padovi na ferati

Dok pri penjanju u navezu padovi mogu biti najviše faktora 2, u feratama faktor pada može doseći vrijednosti do 5, čak i više, ovisno o tome kako je ferata opremljena. Zapravo je podatak o faktoru pada u ferati teško uspoređivati s onim u penjanju jer se služimo različitom opremom, zbog čega je cijeli sistem drugačiji. Komplet za ferate ne sprječava pad, već ga zaustavlja kad nakon nekoliko metara pada karabineri naiđu na klin kojim je pričvršćena sajla. U tom se trenutku penjač naglo zaustavlja. Da tijelo penjača ne bi nastradalo od velike udarne sile i da ne bi popustila oprema u

ALAN ČAPLAR

Uvježbavanje kretanja osiguranim planinarskim putem

stijeni, komplet za ferate mora amortizirati udarac. Drugim riječima, u takvom je slučaju neophodno imati kvalitetan komplet za ferate koji će dobro apsorbirati silu. Usto postoji velika mogućnost da karabineri budu pogrešno opterećeni prilikom zaustavljanja pada, zbog čega je bitno da se nabave kvalitetni karabineri napravljeni za feratu.

Sve ovo ističem jer sam često vidio kako ljudi u nedostatku originalnog kompleta za ferate improviziraju s opremom koja im je pri ruci. Improvizirani kompleti za ferate uglavnom se konstruiraju od zamke ili gurtne, s matičarima na krajevima. Da bi se bolje razumjelo što se događa pri zaustavljanju pada, evo nekoliko primjera iz jednog testiranja:

- dyneema gurtne dužine 120 cm, pad 240 cm, faktor pada 2, težina utega 80 kg; udarna sila 21,2 kN – dyneema je pukla;
- najlonska gurtne dužine 120 cm, pad 240 cm, faktor pada 2, težina utega 80 kg; udarna sila 17,6 kN.

Gledajući ove podatke, treba znati da kod penjanja s dinamičkim užetom udarne sile pri padu nikad nisu veće od 10 kilonjutna te da sile veće od 8 kilonjutna mogu pri padu teško ozlijediti

DEAN JURČIĆ

čovjeka. Dakle, ako imate sreće da gurtina ili pojas ne pukne te da se klinovi i sajla ferate ne iščupaju iz stijene pri padu, veliki su izgledi da se teško ozlijedite zbog udarne sile koju improvizirani komplet za ferate ne može dobro apsorbirati.

U Sloveniji je nedavno zabilježena nesreća na ferati kada je nastradali planinar pao 70 metara niz »školsku« feratu. Osiguravao se zamkom koju je lađarskim uzlovima vezao za dva karabinera matičara, a usto se služio pojasom koji zbog starosti više nije bio za upotrebu. Pojas je puknuo, a unesrećenoga su našli mrtvog u podnožju stijene. To nije jedina zabilježena nesreća na tom osiguranom planinarskom putu.

Nesreća u Francuskoj također je bila fatalna za jednoga nesretnog planinara. Služio se originalnim kompletom za ferate, ali su mu gurtne bile predugačke pa je vezao jednostavnu šesticu da ih skрати. Komplet za ferate bio je originalan, ali prestar. Poznato je da čvorovi smanjuju nosivost gurtne, što je u kombinaciji sa starošću opreme bilo presudno. Prilikom zaustavljanja pada gurtina je puknula kod čvora (kako to obično biva, jer je

Oprema iz oružarstva Stanice planinarskih vodiča Zagreb

Primjer kako ne treba: kretanje bez kacige i penjačkog pojasa, ali s prsnim pojasom (!) i kompletom za ferate improviziranim od pomoćnog užeta

to najslabiji dio svakog užeta) i planinar je pao u podnožje stijene. Da nesreća bude gora, tijekom potrage za unesrećenim turbulencija helikoptera srušila je drvo koje je palo na dva spašavatelja.

DORJAN KLASNIC

Posada zbog buke helikoptera nije ništa čula. Obojica su pretrpjela teške ozljede, ali su preživjela.

Možemo zaključiti da su padovi na osiguranim planinarskim putovima veoma opasni, a posljedice često teške i fatalne. Međutim, uporabom ispravne opreme i tehnike te stalnim usavršavanjem znanja o objektivnim opasnostima nesreće se mogu smanjiti na minimum.

Na internetu se može naći još mnogo podataka o tehnikama, opremi i onom najružnijem – nesrećama. Kretanjem osiguranim planinarskim putovima ulazimo u svijet vertikala koji ima svoja pravila, a oni koji ih ne poštuju često nastradaju. Prešao sam dosad dvadesetak osiguranih putova – što je razmjerno malo, i to uglavnom silazeći s vrhova nakon ispenjanih alpinističkih smjetrova. Ferate me ne privlače jer je to za moj ukus previše željeza u planini. One su za alpiniste često samo prilika za najbrži silazak u dolinu, no ipak sam se potrudio da se upoznam sa svime što je vezano uz opremu i tehniku, da bih se mogao što sigurnije kretati planinom kao planinar, alpinist i vodič.

Sažetak

- Provjerite da vaš ublaživač pada nije jedan od modela povučenih s tržišta.
- Pri kretanju osiguranim planinarskim putovima treba se služiti opremom namijenjenom za tu svrhu.
- Ne postoji siguran improvizirani komplet za ferate. Improvizacija je uvijek loše rješenje i treba je izbjegavati.
- Ako se koristite starim »V« kompletom, preuredite ga u »Y«, ako je to moguće.
- Nimate li na kompletu za feratu kraću gurtu za odmor, dodajte je sami.
- Ako se često krećete osiguranim planinarskim putovima – investirajte u kvalitetan komplet za ferate.
- Ako se rijetko krećete osiguranim planinarskim putovima – posudite kvalitetan komplet za ferate.
- Pratite savjete i obavijesti proizvođača o upotrebi i eventualnom povlačenju opreme.

Dundica ili sedamdeset od stotinu četrdeset!

Krunoslav Milas, Zagreb

Prije mjesec dana nazvao me naš urednik: »Imam jedan zadatak koji će te sigurno zanimati. Želio bih da posjetiš jednu dugogodišnju planinarku, porazgovaraš s njom i pogledaš ima li čega zanimljivoga za objavu u ovoj jubilarnoj godini.« Dakako, pogodio je da bi me to zanimalo i rado sam pristao.

Vrata mi je otvorila starija gospođa koja me stasom i životnom dobi podsjetila na moju majku koja je lani umrla. Upoznali smo se, razmijenili nekoliko uobičajenih pozdrava. Njezino je ime Nada Majerić, djevojački Kečkeš, no mnogi su je planinari upoznali po nadimku Dundica. Rođena je 1925., njezini su porijeklom iz Goričana u Međimurju. Roditelji su joj rano umrli pa su ona i četiri sestre ostale same. Ima sina i kćer, bila je samohrana majka. Do mirovine je radila u tvornici TOP u Kerestincu, a sada je već dugo u mirovini.

Spomenuo sam joj nekoliko starijih planinara za koje sam računao da ih oboje poznajemo, tek toliko da započnem razgovor. A onda je na red došao kofer... Otvorila ga je drhtavim rukama i preda mnom se otvorio jedan planinarski život. Ali kakav život! Redale su se fotografije, značke, priznanja i plakete, ispunjene transverzalne knjižice, sačuvani odlomci iz planinarskih dnevnika, plakati i novinski izresci, planinarski suveniri. Planinarska pismohrana kakve se ne bi postidjelo omanje planinarsko društvo, a kamoli jedna osoba!

Nada je počela planinariti 1941. Postoje i fotografije sa Sljemena i Glavice iz toga doba koje to potvrđuju. Pregledavam i njezine planinarske iskaznice; bila je članica PD-a »Željezničar« od samih početaka pedesetih godina pa sve do 2010. kad je zalijepila posljednju markicu na svoju iskaznicu. Od 1941. do 2010. godine! To je onih sedamdeset od stotinu četrdeset godina ukupnog postojanja hrvatskog planinarstva koje spominjem u naslovu!

Godinama je bila i tajnica seniorske sekcije »Željezničara«. Bila je na svim njihovim važnijim skupovima, sletovima po cijeloj ondašnjoj Jugo-

Portret Nade Majerić iz vremena kad je najviše planinarila

slaviji, na bezbroj izleta. U njezinim sam materijalima pronašao i popis vrhova koje je obišla. Koji vrhovi? Praktički svi, od Triglava pa prema jugu sve do Vitoše i Musale u Bugarskoj. Bila je i sudionica raznih alpinističkih logora. Jedan od takvih je Alpinistički logor na Durmitoru koji je organizirao PD »Željezničar« iz Zagreba od 17. srpnja do 5. kolovoza 1971. i na kojem je bilo pedesetak sudionika. Gledam datume u planinarskom dnevniku; dva tjedna prije toga sudjelovala je na XI. Sletu planinara željezničara Jugoslavije. I napominje: »Bilo je dosta planinara, a bilo bi ih i više da nije istovremeno bio planinarski slet na Kopaoniku.« I prisjetih se; tada sam i ja bio na Kopaoniku i bilo nas je nekoliko tisuća!

Prelistavamo njezine uspomene. Kako one papirnate, tako i one iz glave. Vedre i zanimljive i danas, nakon toliko godina. Izjave ljubavi na

Na Kamenim svatima 70-ih godina

Osim ovih vedrih, preda mnom su se otvarali i ozbiljniji sadržaji. Pokazuje mi brončani, srebrni i zlatni znak PSH-a, Plaketu PSJ-a, niz transversalnih značaka iz Hrvatske i drugih republika. Posebno me zainteresirala stranica iz njezina dnevnika koja govori o tome kako su ona, Josip Leskovšek, Drago Belačić - Žohar i Drago Šafar 17. listopada 1964. postavili prvu spomen-ploču Dragi Belačiću mlađem u stijeni Kleka. Bilo je to u povodu desete obljetnice njegove pogibije. Evo odlomka iz planinarskog dnevnika Josipa Leskovškega: »U 9 sati počeli smo s radom po lošem vremenu i u 12,30 bili smo gotovi. Ploču smo postavili točno s lijeve strane kratice za vrh, a s desne strane od spomen ploče Ivo Babić - Đalski koji je nesretno poginuo u stijeni Kleka 17. 5. 1953.«

Zanimljiv je i popis Nadinih prijatelja planinara HPD-ovaca, s kojima se družila i planinarila tijekom Drugoga svjetskog rata. Na njemu je nekoliko poznatih planinarskih imena pa ga ovdje u cijelosti prenosim: »Mi iz HPD 1941. – 1945. Zdenka Marinov, Dalibor Šmit, Joža Kapitarić, Zlata i Božo Merkaš, Vilim Strašek (pomagao Masnecu na Glavici), Toni Gulín, Anica Vranić -

Pregledavam i njezine planinarske iskaznice; bila je članica PD-a »Željezničar« od samih početaka pedesetih godina pa sve do 2010. kad je zalijepila posljednju markicu na svoju iskaznicu. Od 1941. do 2010. godine! To je onih sedamdeset od stotinu četrdeset godina ukupnog postojanja hrvatskog planinarstva

Hunjki, sunčanje na Glavici, slikanje na kući na Kamenim svatima koje više nema... Gledam fotografije; kad su tijekom ratnih godina išli na proštenje do kapele svetog Jakoba, spavali su pod šatorima. A kad su spavali na »Tomislavcu« jutrom je redovito trebalo iznositi i sušiti pokrivače...

Prisjeća se Dundica pojedinih dogodovština. »Vidiš, na ovoj smo slici svi žalosni«, rekla je za jednu fotografiju sa Sljemena. »Netko se napravil po poglavinikovoju slici u domu pa su dečki odsjedili pet dana u zatvoru. Kad su se vratili, nismo baš bili veseli!«

»A ovo«, nastavila je, »ovo smo sedamdesetih godina na cesti u Jablanici i čekamo da se vođa puta strezni od sinoćnje zabave da nastavimo dalje.«

Dundica ima i sliku s ispraćaja posljednjeg »Samoborčeka«: »I to je bilo jako veselo,« svjedoči mi.

Gulín, Slavko Brezovečki, Slavica Preskar, Marija Mlakar, Anđela Šumiga, Veljko i Paula Neferović, Zvonko Kovačević - Tota, Jelica Vranić, Franjo Masnec (često radio – pomagao na Glavici), Zlata Globočnik i Nada Kečkeš – Dundica«.

Sačuvala je i primjerak časopisa »Žena« iz veljače 1966. u kojem je objavljen kratak razgovor s njom. Na novinarkino pitanje »Što vas mami u brda, drugarice Nado?« ona odgovara: »Planine smiruju, s njih se pružaju jedinstveni vidici koji odmaraju oči. Široka prostranstva bude ugodne osjećaje. (...) A tek planinski zrak! A kad se vratim na posao, sve mi je idućih dana lako, sve poslove obavljam s voljom i ne osjećam umor!« Razgovor je nastavila pohvalom prijateljstva kakvo ne susreće u susjedstvu ili na radnom mjestu. Ono se doživljava samo među planinarima koje veže

ista strast. I završava: »Trebalo me samo jednom povesti u planine pa da ih zavolim i neprekidno im se vraćam. Živim za planine, od nedjelje do nedjelje, od izleta do izleta«.

Listajući stare članke i opet se uvjeravam koliko je svijet malen. U »Samoborskim novinama« od 1. siječnja 1966. u kojem je Nada objavila pjesmu »Planino« slučajno zapazim članak na istoj stranici koji govori o radu mladih u PD-u »Japetić«. Pogledam sliku, a na njoj mladi planinari, kako piše, »dobitnici zlatne medalje«. Ljudi koje poznajem! Gospodin Strmoli, kojeg sam poslovno upoznao, a pored njega naš poznati planinar Vlado Novak! Obojica kao mlađahni momčići. A Vlado, mlad i golobrad!

Nada je u zanosu planinama pisala i pjesme. Evo početka jedne:

»Daleka si, visoka i ponosna,
planino moja draga.

Divim ti se koliko si lijepa,

U srcu se želja uvijek rađa...«

Što još spomenuti o našoj Dundici? Pisala je i tekstove o izletima. O Julijskim Alpama, raznim usponima... Njezini planinarski dnevnik ravnica

Brončani, srebrni i zlatni znak PSH-a

su kojoj se svaki planinar može diviti i zavidjeti na mjestima koja je ta sitna ženica obišla i ljudima koje je upoznala. Evo odlomka o ekspediciji na Durmitor ljeti 1971., gdje su boravili dva tjedna u najrazličitijim uvjetima. Nakon niza doživljaja, nezgoda, problema i osvojenih vrhova (»vrijeme je loše, ali srce alpinista je ipak tu«, kaže na jednom mjestu) putovanje završava komentarom: »Utisci s logorovanja srednji. Potrebno je imati sve svoje; svoj šator prvenstveno, vreću za spavanje, kuhalo, poliester prostirku i druge sitnice i onda je u redu.«

Na moje pitanje »Zašto planine?« jednostavno odgovara: »Koliko sam se u životu napa-

Prvi višednevni izlet PD-a Željezničar iz Zagreba u svibnju 1950. na Mosor - zagrebački planinari na Velikom Kablu

tila i što sve prošla, da nije bilo planina, ne bi bilo ni mene. One su moj život, one su bile melem na moje boli.« A ja se prisjetih koliko smo slični; i ja sam slično krenuo u planinu. Godine 1971. o tome sam i objavio prvi tekst u »Našim planinama« (»Planinarenje kao melem za sve vrste duševnih rana«).

U njezinom dnevniku iz 1971. pronađoh tekst Adalberta Georgijevića, poznatog planinara i posljednjeg začasnog člana HPD-a, koji je napisao »svojoj dragoj planinarki Nadi u njen dnevnik«: »A što je najljepše u planinarskome pokretu je nastanak prijateljstva i ljubavi među ljudima, prijateljstva koje ne poznaje klasne ni nacionalne razlike, nego poznaje samo čovjeka. To je moralna, etička i vječna vrijednost planinarskog pokreta. Od takvih bi ljudi trebalo biti sazdano ljudsko društvo. To je ono što trebamo prenositi mladima.«

I tada si osvijestih. Takvi su ljudi okosnica našeg planinarstva! O planinarima koji su zbog nečega jako zaslužni obično nabrajamo sve

moguće i nemoguće podatke. Pri tome nam se katkad u tekstovima potkradu i ljudi koji ne spadaju u planinarstvo (o njima drugom prilikom). Ljudi kao Nada imali su samo planine i cijeli su svoj život pretočili u planinarstvo. Oni su ona tiha vojska koja je nastala prije 140 godina i koja i danas raste. Malo bi ostalo od naših obljetnica da nije bilo ovakvih ljudi. Tihih i samozatajnih. Koliko ih je? Mnogo. A sve je njih jednom netko poveo u planine. Otišli su, zaljubili se i ostali zauvijek. I istkali priču dugačku 140 godina. A kako se sve zovu!? Ja sam gospođu Nadu ovim tekstom želio oteti zaboravu. Barem nju, kad ne možemo sve njih, tihe, ali zaslužne. Jer ime im je planinarska legija...

I zato bih završio četirima stihovima iz još jedne njezine pjesme, koji sažeto predstavljaju cijeli njezin život:

»Godine su prošle mnoge,
Daleki su dani moje sreće,
Planine su sve što imam,
Njih mi nitko uzet' neće.«

Uspon na Snowdon – krov Walesa

Zvonimir Drvar, Zagreb

U posljednje tri godine, koliko ozbiljno planinarim, najviše sam posjećivao hrvatske vrhove. No bio sam svjestan da i u mnogim drugim zemljama ima vrlo lijepih planina koje su mnogima izvan tih zemalja prava nepoznanica. Kao osobi koja voli putovati oduvijek mi je bila želja u itinerar putovanja uvrstiti i uspon na neku planinu. Pošto se moj prijatelj Ivan preselio u London, dvojbe više nije bilo; predložio sam da u svoj posjet Ujedinjenom Kraljevstvu ubacimo i uspon na najviši vrh Walesa.

Vršni greben
Snowdona u
magli

Taj vrh zapeo mi je za oko kad sam prije nekoliko godina gledao slike velških planina. Krajolik mi se odmah urezao u pamćenje. Snowdon, ili na velškom jeziku Yr Wyddfa, visok 1085 metara,

najviši vrh Walesa, nalazi se u području nacionalnog parka Snowdonia (velški: Eryri) na sjeverozapadu te zemlje. Do njega se može najbrže doći vlakom, trosatnom vožnjom iz Londona do mjesta Bangora na obali Irskoga mora, a odatle do podnožja Snowdona redovnim lokalnim autobusnim linijama. Glavno je polazište za uspon na Snowdon mjesto Llanberis na obali istoimenog jezera. Iz Llanberisa se na vrh Snowdona može stići i turističkom željeznicom izgrađenom 1896., a do početne točke glavnoga pješačkog uspona treba produžiti još nekoliko kilometara cestom do prijevoja Pen-y-pas, odakle je do vrha Snowdona oko 6 kilometara i 700 metara visinske razlike.

Kako je bio produženi vikend, cesta i parkiralište bili su zakrčeni automobilima, a planinarska staza krcata planinarima. Budući da taj dio Walesa ima svježiu oceansku klimu, česte su kiše, a granica drveća nalazi se na 250 metara pa se iznad te visine pružaju nesmetani vidici po cijelom planinskom području. Staza koja vodi prema vrhu jasno se ocrtava izdaleka jer se na njoj vide brojni planinari.

Već pri dolasku na početak uspona ostao sam zatečen nevjerojatnim krajo-licima koji su se otvarali ispred mene jer takvo nešto nikada nisam vidio – toliko je drugačije nego u Hrvatskoj, gdje je većina planina vapnenačke građe. Ovdje su planine izgrađene od vulkanskih stijena i škriljevaca, jako su erodirane i vrlo stare, više od 400 milijuna godina, a modificirane su radom ledenjaka u posljednjem ledenom dobu. Vegetacija se sastoji od mahovina koje čine jedini prirodni pokrivač na tom škrtom tlu na kojem pasu mnogobrojne ovce.

Nakon 45 minuta hoda od prijevoja ispred nas se ukazuje jedini dio planine koji je visoko u oblacima – vrh Snowdona u magli. Vrlo je istaknut i strmo strši iznad okolnih hrptova koji ga povezuju s drugim vrhovima. Po svojem je obliku i postanku vrlo sličan Matterhornu u Alpama jer su mu strane erodirane radom ledenjaka, samo što je geološki znatno stariji i još više erodiran.

Put nas vodi ledenjačkom dolinom uz dva prekrasna jezera, Llyn Llydaw i Llyn Glaslyn, omogućavajući vidik na njih. Ljudi su se stalno spuštali s vrha pa su se povremeno stvarali zastoji jer se i prema vrhu kretalo mnogo ljudi. Pravi krkljanac, međutim, nastao je na prijevoju ispod Snowdona gdje se spaja više staza iz različitih smjerova, no to je nadoknadio veličanstven vidik na sve okolne vrhove, izrazito strme hrptove koji ih povezuju i usječene ledenjačke doline između njih. No tada, umjesto uživanja u najljepšem vidiku u Walesu, uslijedio

Ledenjačka
dolina Nant
Peris

Ledenjačka
jezera Llyn
Llydaw i Llyn
Glaslyn

je ulazak u maglu i završni dio uspona prema vrhu.

Vrh Snowdona ukazao se odjednom kao izrazito piramidalno uzvišenje krcato ljudima, vjerojatno do krajnje granice. Ispod samog vrha nalazi se gornja postaja željeznice i u njoj objekt u kojem se nude hrana i piće. Uspon je trajao nešto manje od dva i pol sata pa bih ga po svom iskustvu svrstao u srednje teške.

Slijedilo je fotografiranje na vrhu te spuštanje prema cestovnom prijevoju. Prvi dio silaska bio je jednak završnom dijelu uspona, a onda smo skrenuli drugom, nižom stazom, koja vodi uz obale dvaju ledenjačkih jezera. Naime, poželjeli smo i njih doživjeti izbliza.

Voda je hladna, kako i priliči cijelom ovom području – oko deset stupnjeva, što je sasvim prosječno za sjever Walesa iako je bio početak svibnja. Na povratku na cestovni prijevoj bilo je već znatno manje ljudi jer se lagano približavala večer.

ZVONIMIR DRVAR

Nama je preostao put do Bangora kroz još jednu ledenjačku dolinu, a za sobom smo ostavili Snowdon i rekli zbogom velškim planinama i prekrasnim krajolicima kojima obiluju.

Vrh Snowdona i željeznička pruga

ZVONIMIR DRVAR

VRH

Badanj (1281 m) na Dinari

Badanj je izdaleka vidljiv i prepoznatljiv vrh između Suvog polja i Brezovca. Sa svih je strana strm, a kako je gol, pruža širok vidik prema Kninu i okolici. S vrha se dobro vidi prostrani dolac Brezovac u kojem je danas maleno planinsko naselje s desetak vikendaških kuća i planinarskom kućom Brezovac o kojoj brine HPD Dinara iz Knina.

Koordinate: N 44° 5' 46.9" E 16° 20' 49.5"

Žig: Na kamenu iza natpisa vrha je metalni žig.

Prilazi: Suvo polje – Brezovac – Badanj **2.30 h**

Pl. kuća Brezovac – Badanj **1 h**

Uspón na vrh Badanj je pogodna dopuna pri usponu od Suvog polja (Markova groba) prema Brezovcu i dalje prema vrhu Dinare. Polazište za uspon na Dinaru iz smjera Knina je Suvo polje, prostrana visoravan na pola visine planine. Iz Knina treba automobilom do zavoja ceste Zagreb – Split kod sela Kovačića (na rubu Knina). Cestom I. u smjeru Grahova 1,5 km do zaselka Jelića, pa tu desno seoskom cestom kroz zaselak Guge prema Dinari. Odmah iza zadnje kuće u Gugama prestaje asfalt, a naša cesta skreće desno preko mostića. Dalje slijedi 18 km uspona širokim makadamom sve do Suvog polja, gdje treba parkirati. Iz Guga se do Suvog polja može ići i pješice markacijom koja skraćuje cestu, no to je dug i naporan prilaz. Markacija dalje vodi preko livada, a poslije slabom cestom prema Brezovcu i za 1.30 h stiže u podnožje Badnja. Glavni put vodi 15' sredinom doline zaobilazeći Badanj s lijeve strane, a zatim se 20' spušta u dolac Brezovac, gdje je planinarska kuća.

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

ALAN ČAPLAR

Kozjak te zove

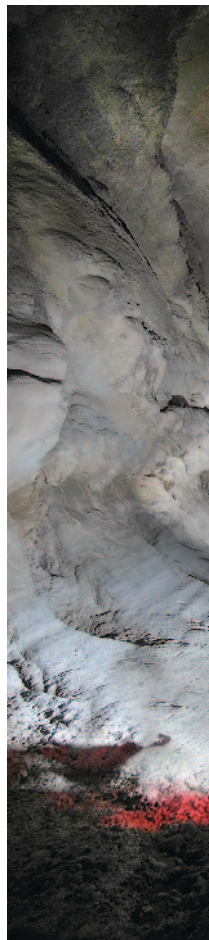
HPD »Kozjak« po prvi je put organizirao izložbu fotografija iz područja planinarstva, speleologije te planinske flore i faune. Fotografije prikupljene na natječaju pod nazivom »Kozjak te zove« bile su publici prikazane u Kuli na Glavici u Kaštel Sućurcu.

Na natječaj je prispjelo 250 fotografija od 34 autora iz cijele Hrvatske. Fotografije su ocjenjivali Zvonimir Barišin, jedan od najboljih kaštelanskih fotografa, te Doroti Brajnov Botić, predavačica na Umjetničkoj akademiji u Splitu. Tko nije stigao pogledati izložbu može to učiniti u planinarskom domu Putalj gdje će fotografije biti postavljene kao stalni postav. Ukupno prvo mjesto na natječaju osvojio je Krunoslav Bejuk iz Zagreba, koji je bio najbolji u kategorijama »Slobodni, apstraktni motiv iz planina« te »Čovjek i planina«. Drugo mjesto zauzeo je Marin Glušević iz Splita, ujedno najbolji u kategoriji »Speleologija«. Treće mjesto pripalo je Goranu Šafareku iz Koprivnice, čije su fotografije ocijenjene kao najbolje u kategorijama »Planinski pejzaž« te »Flora i fauna na planinama«. Ukupno četvrto mjesto pripalo je Ivici Perkoviću iz Kaštel Sućurca, koji je fotografirao najbolju fotografiju u kategoriji »Planina Kozjak«. Osim njih, pohvaljeni su Tomislav Prpa, Branimir Žuvan, Tonči Čerina, Mirela Burić, Ivan Šuta, Saša Katavić, Vesna Žižić, Anita Valčić, Frane Kožemelj i Neven Komeš. Više informacija o fotonatječaju i izložbi može se pronaći na webu HPD-a »Kozjak«, na web adresi: <http://hpd-kozjak.com/fotogalerija/70-izlozba-i-rezultati-kozjak-te-zove>.

HPD Kozjak

Lijevo dolje: Nazubljeni šlag, foto: Krunoslav Bejuk
 Gore: Spoj, foto: Ivica Perković
 Dolje sredina: Vertikala u jami Mokre noge (Biokovo), foto: Marin Glušević
 Desno gore: Bijeg iz sivila, foto: Krunoslav Bejuk
 Desno dolje: Zora rudi na Velebitu, foto: Goran Šafarek

Proširena planinarska obilaznica »Lički gorski biseri«

Prave planinare ni najava kiše nije pokolebala da dođu na otvorenje proširene planinarske obilaznice Lički gorski biseri, koje je održano u Ličkom Lešću 17. svibnja kraj ribarske info-kućice uz rijeku Gacku. U subotu, u ranim jutarnjim satima, pristizali su brojni osobni automobili iz raznih krajeva Lijepe Naše. Okupilo se 150 planinara, a gotovo ih je isto toliko otkazalo dolazak zbog nepovoljne vremenske prognoze. Međutim, oni koji su došli vratili su se svojim kućama vrlo zadovoljni odrađenom turom, dobrom organizacijom i lijepim ugođajem na fešti. Najbrojniji su bili planinari najvećega planinarskog društva iz Rijeke »Kamenjaka«, koji su stigli autobusom.

O planinarskoj obilaznici, koja je uspostavljena 2005. s 13 kontrolnih točaka, govorio je predsjednik PD-a »Željezničar« iz Gospića Tomislav Čanić. Posebno je istaknuo značenje toga projekta ne samo za planinare, nego i za razvoj turizma u Lici. Istaknuta je i suradnja ličkih planinarskih društava, koja će ubuduće, svako na svom području, održavati planinarske putove.

U proširenoj obilaznici nalaze se vrhovi koji gravitiraju turističkim destinacijama ili imaju povijesno značenje, pa planinari i turisti imaju dodatan razlog

Uvodno obraćanje Tomislava Čanića, predsjednika PD-a »Željezničar« Gospić i dopredsjednika HPS-a

za dolazak u očuvanu i nedirnutu prirodu Like. Obilaznica sada obuhvaća vrh Krčmar nad Smiljanom, koji se nalazi tik uz Muzej »Nikola Tesla«, Risovac iznad Kaluđerovca, koji gravitira pećinskom parku Grabovača kraj Perušića, Panos iznad Kutereva, nedaleko od utočišta

Sudionici svečanosti otvorenja proširene obilaznice »Lički gorski biseri«

Drvena ploča sa slikovitim prikazom uspona na Marković rudine

za medvjede, Oštri Medvjedak iznad Plitvičkih jezera, Mrsinograd iznad Korenice, Zir iznad Lovinca, Veljun na Godači iznad izvora Gacke, Staro Brinje, gospičko izletište Oštru, staru tvrđavu Ostrovcu iznad Pazarišta, Kremen sjeverno od Bruvna i niz zanimljivih velebitskih vrhova od najsjevernijega Velikog Rajinca do najjužnijeg Oklinka.

Suorganizator otvorenja obilaznice bio je PD »Gromovača« iz Otočca, čiji je predstavnik i jedan od glavnih autora planinarskog puta na Markovića rudine, prof. Goran Bukovac, pojasnio sudionicima pohoda što ih čeka na dvoipolsatnom usponu na vrh visok 1105 metara. Zanimljivo je da je naša najveća planina upravo u dijelu od Markovića rudine do mora najšira (oko 30 km zračne linije). Najveći doprinos osmišljavanju staze i izradi putokaza dao je dugogodišnji šumar, vremenšni Franjo Tržil, koji je na završnoj svečanosti u domu Braniteljske udruge »Glavičica« prigodnim suvenirima nagradio najstarijega planinara i najmlađu planinku (oboje iz Rijeke).

Planinarski pohod trajao je punih pet sati, a nakon toga svi su sudionici došli na feštu u domu »Glavičica«, gdje ih je zabavljao jedan od najboljih ličkih sastava – »Razbijači čaša«. Veseli i simpatični planinari iz Kaštel Kambelovca povel su i lipe pisme, kojima su se pridružili i njihovi prijatelji iz Gospića. Zanimljivo je da su se pojavili i planinari iz Gradačca u susjednoj Bosni i Hercegovini pa je manifestacija poprimila i međunarodni karakter.

Prva naklada planinarskog dnevnika od tisuću primjeraka je rasprodana, a drugo je izdanje tiskano u 400 primjeraka. Svaki planinar koji otisne svih 20 pečata s kontrolnih točaka bit će nagrađen prekrasnom emajliranom značkom.

Tomislav Čanić

Marković rudine - novi vrh u obilaznici »Lički gorski biseri«

Članovi ribolovnog društva »Kunjka« uredili planinarsku stazu na otoku Pašmanu

Članovi Športskoga ribolovnog društva »Kunjka« uredili su u organizaciji Općine Tkon na otoku Pašmanu turističku i planinarsku stazu koja vodi do utvrde Pustograd na brdu iznad uvale Zaklopica na jugoistočnom dijelu otoka. Trasirali su put, očistili ga motornim pilama i markirali. Visinska je razlika 88 metara, a za uspon treba 30 minuta. Ovi podaci, međutim, neka nikoga ne zavaraju jer je teren težak i škrapast pa zahtijeva dobru obuću i planinarske štapove. Za one koji ih nemaju, na početku staze pripremljeni su priručni štapovi.

Put vodi uz trošnu dalmatinsku okruglu kamenu kućicu (bunju), koja je služila čuvarima ovaca kao sklonište za lošeg vremena. Na brdu se nalaze zidine vojne utvrde izgrađene na temeljima iz bizantskoga doba (6. stoljeće). To je mjesto bilo važno motrilište s kojeg su se nadzirali i štitili Pašmanski i Zadarski kanal. Na vrhu će posjetitelj biti nagrađen lijepim panoramskim vidikom. Sa sjevera prema jugu vide se sjeverni Velebit, Sveto brdo i Crnopac te Biograd i Vransko jezero kao na dlanu, zatim Vrgada, Žirje, Kornat (Metlina i Ploča), Veliki Bokolj (najviši vrh Pašmana) i Zadar. Raznolikost aromatičnog bilja i ljekovitih trava, među kojima su

PAVAO PORUBIĆ

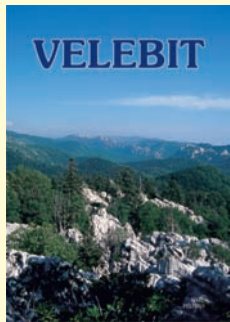
Put na Pustograd

kadulja, smilje i mirta, te zanimljiv životinjski svijet daju posebnu draž i obogaćuju sliku cijelog područja. Pustograd je važan arheološki lokalitet koji još treba istražiti, a kao povijesna baština ušao je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Na ovaj je način turistička ponuda otoka Pašmana postala bogatija za još jedan zanimljiv turistički i planinarski sadržaj u kojem će uživati svi – turisti i domaći ljudi!

G. Muščet, Pavao Porubić

PREKO 60% POPUSTA !!!

VELEBIT

Autor: **Ante Pelivan**

- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez

CIJENA: 190,00 kn

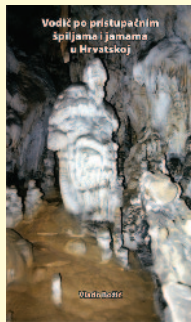

PTICE

Autor: **Davor Krnjeta**

- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografijau boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 260,00 kn

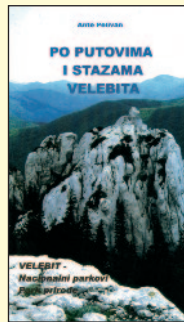

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ

Autor: **Vlado Božić**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 210,00 kn

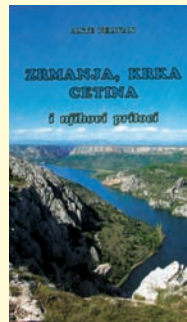

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič s kartama
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je 290,00 kn

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.

(poštarina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

Alpinistički projekt Khan Tengri 2014

U organizaciji HPD-a »Željezničar« iz Zagreba i Riječkoga alpinističkoga kluba skupina hrvatskih alpinista kreće ovoga srpnja na vrh Khan Tengri. Riječ je o jednoj od najambicioznijih ovogodišnjih hrvatskih ekspedicija, koja uključuje i međunarodnu suradnju. Vrh se nalazi u srcu velikoga planinskog lanca Tien Shana, na razmeđu Kirgistana, Kazahstana i Kine.

Khan Tengri, glavni cilj ekspedicije, po mnogima jedna je od najljepših planina na svijetu, čije ime na ujgurskom jeziku znači »vladar neba«. Vrh visok 7010 metara drugi je po visini u Tien Shanu, a ujedno i najsjeverniji sedamtisućnjak na svijetu. Do vrha ne vodi ni jedan lagan smjer, što znači da je i najpopularnija ruta – tzv. Zapadni greben ili Pogrebietsky smjer – tehnički zahtjevan. On nosi ocjenu 5a (po ruskom sistemu ocjenjivanja) te obuhvaća većinom penjanje po strmom, snježnom, zaleđenom i stjenovitom tlu. Ovu ekspediciju od drugih hrvatskih alpinističkih projekata posljednjih godina izdvaja »tehnička« zahtjevnost planiranih penjačkih uspona na velikoj nadmorskoj

visini, a uspon će dodatno otežavati to što će penjačka ekipa sama postavljati logore i izvoditi logistiku uspona, u skladu s etikom alpinizma i sportskog fair-playa, na tragu uspješnih hrvatskih ekspedicija iz sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Ekipu stoga sačinjava četvero iskusnih hrvatskih alpinista koji će se u logističkom smislu pridružiti slovenskom timu iz Ljubljane, što ujedno predstavlja i jednu od rijetkih međunarodnih suradnji takve vrste u posljednjih dvadesetak godina. Ekspedicija kreće u Kirgistan 19. srpnja, a povratak je predviđen za 15. kolovoza.

Hrvatski se alpinisti još nisu penjali na Khan Tengri, a ovo je i prvi put da jedna hrvatska alpinistička ekipa ide u područje ledenjaka Engilčeka, koji s kirgizanske strane okružuje Khan Tengri. Kako se na tom području nalaze i mnogi drugi vrhovi, jedan je od ciljeva ekspedicije da se uz uspon na Khan Tengri ostvari i alpinistički uspon na neki od tamošnjih manje poznatih pettisućnjaka.

Krešimir Milas

SPELEOLOGIJA

Seminar o opremanju speleoloških objekata

U organizaciji Komisije za speleologiju HPS-a i Speleološkog odsjeka PD-a Dubovac 14. i 15. lipnja održan je stručni seminar o opremanju speleoloških objekata. Seminar je održan u park šumi Golubinjak, a na njemu je sudjelovalo ukupno 57 sudionika iz 12 speleoloških udruga (SO PD Dubovac, SO PDS Velebit, SU Kraševski zvir, SU Međimurje, SAK Ekstrem, SO Liburnija PD Paklenica, SO HPD Željezničar, SD Buje, SD Veles, SK Ozren Lukić). Osim udruga koje obavljaju speleološku djelatnost u okviru Komisije za speleologiju HPS-a seminaru su prisustvovali i predstavnici udruga članica Hrvatskog speleološkog saveza.

Poznavanje tehnika opremanja speleoloških objekata jedan je od temelja speleološke djelatnosti i preduvjet za sigurno istraživanje zahtjevnih speleoloških objekata. U okviru seminara, uz pregled opreme razmotrena su razna pitanja vezana uz opremanje špilja i jama. U okviru terenskih aktivnosti, polaznici seminara su oba dana seminara uvježbavali pojedine tehnike - pripremu

i izradu sidrišta, međusidrišta, devijacije, prječnice, te posvetili vrijeme razgovoru o različitim situacijama s kojima se mogu susresti u jamama. Ovaj stručni seminar dio je speleološkog školovanja koje Komisija za speleologiju HPS-a provodi kroz speleološke škole, stručne seminare i ispite za speleološke nazive. Seminar je vodio instruktor speleologije Igor Jelinić.

Damir Basara

Peter Zuckerman i Amanda Padoan: Pokopani na nebu

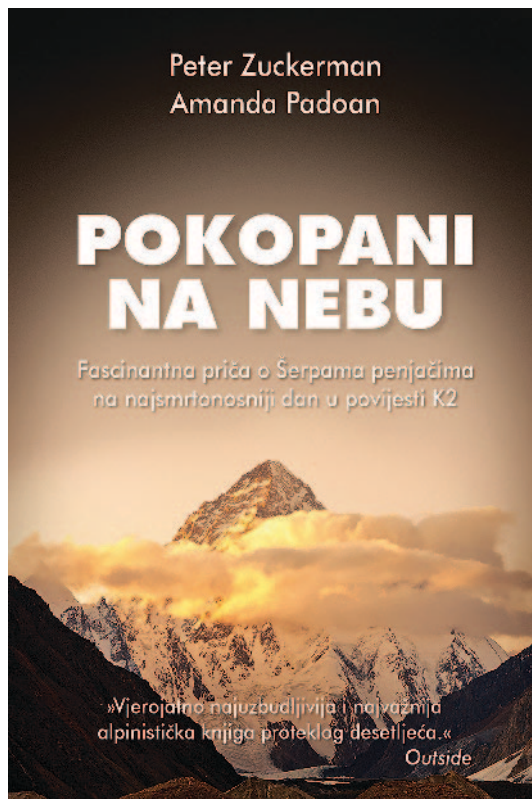
Zagrebački izdavač Libricon d.o.o. izdao je u lipnju ove godine hrvatski prijevod knjige »Pokopani na nebu« P. Zuckermana i A. Padoan. Knjigu je prevela Mia Vrbanc, a uredio ju je Željko Žarak. Cijena knjige je 120 kuna, a može se nabaviti u knjižarama i HPS-u ili naručiti od izdavača (tel/fax: 01/37-76-209, mob. 091/10-01-616, e-mail: libricon@libricon.hr).

Knjigu Pokopani na nebu Outside magazin uvrstio je među najbolje alpinističke knjige proteklog desetljeća, a u prilog njihovoj tvrdnji idu i prestižne nagrade koje je među ostalima osvojila – National Outdoor Book Award, Banff Mountain Book Award i NCTE George Orwell Award.

Prije šest godina, prvog kolovoza 2008. druga najviša, i alpinistički gledano vjerojatno najteža planina na svijetu, bila je poprište stravične serije događaja koji su doveli do jednog od najsmrtonosnijih ishoda u povijesti alpinizma. Na taj sudbonosni dan odlomljeni serak na padinama K2 potrgao je fiksnu užad neophodnu za siguran silazak s planine i pri tome ubio nekoliko penjača, a u škripac doveo nekolicinu drugih ostavivši ih bez osiguranja u Zoni smrti, iznad zlokobnog Uskog grla. Na kraju je u pokušaju uspona i silaska s planine poginulo jedanaest osoba, a oni koji su preživjeli vratili su se kući s traumatičnim iskustvom.

Među preživjelima su bili i Chhiring Dorje Sherpa i Pasang Lama, dva nepalska penjača sličnih životnih puteva koji su ih iz malih, zabačenih himalajskih sela, preko ulica Kathmandua, doveli do najviših vrhova planeta. Knjiga Pokopani na nebu donosi upravo njihovu priču.

Ono što knjigu Pokopani na nebu, o dramatičnim događajima na K2 u kolovozu 2008., razlikuje od većine knjiga o tragedijama u planinama je ne samo njezin strogo istraživački pogled izvana, već i odlučnost da se oda počast onima kojima ona stvarno pripada, onima koji su u knjigama tako često zanemareni, a o kojima

ovisi cjelokupni koncept zapadnjačkog himalajizma. Glavni protagonisti ove knjige su vrijedni, poštrovni i odani nepalski i pakistanski »radnici na visini«. Autori u prvi plan stavljaju njihove sudbine u nizu tragičnih događaja na planini, ali prije toga nas uvode u njihov život, snove i nadanja i upoznaju nas s kulturološkim razlikama u odnosu na njihove poslodavce.

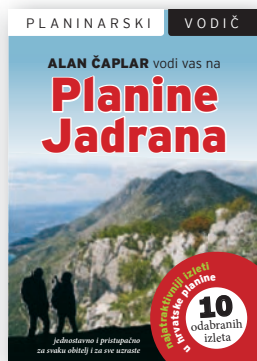
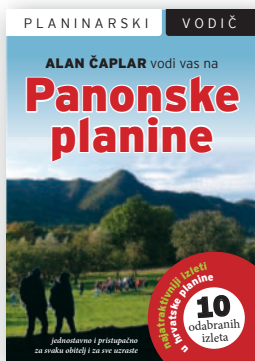
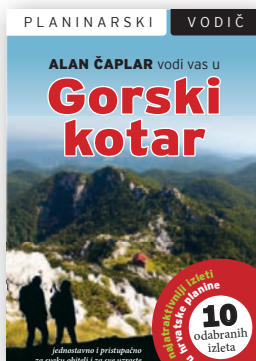
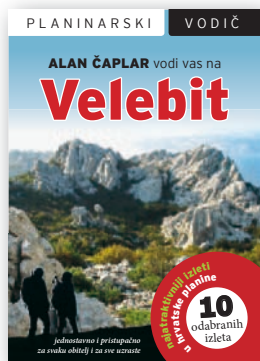
Željko Žarak

Seriya planinarskih vodiča na novinskim kioscima

Hrvatskim planinarima dobro je poznat »Planinarski vodič po Hrvatskoj« Alana Čaplara, koji je naslijedio dugogodišnju planinarsku bibliju »Hrvatske planine« autora dr. Željka Poljaka. Ti su vodiči namijenjeni ponajprije planinarima, ali i izletnicima različitih profila i razina planinarskog iskustva, pa su stekli veliku popularnost i izvan planinarskih krugova. U prilog tome govori činjenica da je Čaplarov »Plani-

narski vodič po Hrvatskoj« dosad prodan u gotovo 10.000 primjeraka.

Slijedom dobrih iskustava, izdavač tog vodiča Mozaik knjiga iz Zagreba i Večernji list predstavili su ovoga proljeća četiri manja planinarska vodiča Alana Čaplara, koncipirana na sličan način kao što je to učinjeno u »Planinarskom vodiču po Hrvatskoj«. Riječ je o vodičima »Velebit«, »Gorski kotar«, »Panon-

ske planine« i »Planine Jadrana«, koji obrađuju po 10 odabranih izleta u svakoj od tih cjelina. Tim vodičima nisu obuhvaćene sve mogućnosti u našim planinama jer to praktično nije moguće, nego je riječ o izboru preporučenih izleta, no autor je vodio brigu da vodičem obuhvati sva važna hrvatska planinarska odredišta odnosno da vodič da uravnotežen pregled najatraktivnijih mogućnosti za planinarenje u Hrvatskoj.

Format vodiča je A5, svaki vodič ima 64 stranica, a sadrže brojne fotografije u boji i zemljovide. Vodiči su dostupni na svim kioscima i u poštanskim uredima po popularnoj cijeni od 19,90 kuna. Osim popularne cijene, glavna im je prednost mala težina, koja omogućava da planinar u ruksaku lako ponese vodič koji mu treba na putu.

PLANINARSKI VODIČI

Vježbe SPV Varaždin

Stanica planinarskih vodiča Varaždin i ove godine nastavlja s organiziranjem vježbi za svoje vodiče. Sve to čini se radi obnavljanja znanja i usavršavanja iz pojedinih tematskih područja. Osim toga, cilj vježbi je i omogućavanje svim vodičima da zadovolje kriterije za obnavljanje vodičke licence.

Ovoga proljeća održane su dvije vježbe pružanja prve pomoći. Dana 9. srpnja 2014. u planinarskoj kući Ledinec održana je vježba za vodiče iz HPD-a »MIV«

Varaždin, u kojoj je sudjelovalo 17 vodiča. Vježbu je vodio Drago Stupar u suradnji s liječnikom Zajec Damirom. Druga vježba održana je 1. lipnja 2014. za 18 vodiča s područja Koprivničko-križevačke i Bjelovarsko-bilogorske županije, kod planinarske kuće »Rudi Jurić« u Koprivnici. Teorijski i praktični dio vježbe izveli su članovi HGSS Stanice Bjelovar: liječnik - suradnik HGSS-a Miroslav Narančić, instruktor prve pomoći u HGSS-u Kristijan Bosak te suradnici HGSS-a Dejan Bojovski i Miroslav Aleksa.

Dubravko Pejnović

DUBRAVKO PEJNOVIĆ

DUBRAVKO PEJNOVIĆ

15. pohod Liječničkom planinarskom stazom na Sljeme

U nedjelju 27. travnja održan je 15. pohod Liječničkom planinarskom stazom na Medvednicu i ujedno 1. hrvatski humanitarni pohod »Cro-Globe-athon: planinarenjem protiv ginekološkog raka« Hrvatske lige protiv raka. Pohod je započeo okupljanjem ispred škole u Gračanima, a cilj je bio uspeti se do nekadašnjeg lječilišta za oboljele od tuberkuloze na Brestovcu. Na početku pohoda prigodnim pozdravnim govorima sudionike su pozdravili predsjednik PK Hrvatskoga liječničkog zbora dr. Berislav Banek, predsjednik Hrvatske lige protiv raka, prof. dr. Damir Eljuga i naš proslavljeni planinar, alpinist i gorski spašavatelj Stipe Božić.

Pohod Liječničkom planinarskom stazom tradicionalno se održava svake godine krajem travnja, a ove su se godine hrvatski liječnici svojim XV. pohodom tom stazom uključili u svjetsku javnozdravstvenu kampanju koja je pokrenuta prije nekoliko godina na poticaj ginekoloških onkologa iz Washingtona. Akcija pod nazivom »Globe-athon« lani je održana u 60 zemalja i to u ukupno 130 gradova. Ovogodišnjom akcijom na tom su se popisu našli i Hrvatska i grad Zagreb. Nositelji organizacije prvog Cro-Globe-athona bili su Hrvatska liga protiv raka i Planinarski klub Hrvatskoga liječničkog

BERISLAV BANEK

Sudionici na početku pohoda, u društvu Stipe Božića

zbora, koji su sudionike podsjetili na važnost redovitih ginekoloških pregleda u prevenciji i borbi protiv mnogih oblika karcinoma spolnog sustava kod žena. Ujedno su humanitarnom prodajom prigodnih majica prikupljali sredstva za Udrugu pacijenata oboljelih od raka sv. Juraj. Pohodu su se odazvali mnogi liječnici i planinari iz raznih planinarskih društava, kao i oni koji tek zgodimice planinare.

Slijedeći oznake Liječničke staze (broj 55) stiglo se preko Brestovca do nadstrešnice i izvora na Snopljaku.

BERISLAV BANEK

Sudionici pohoda Liječničkom stazom kod nadstrešnice na Snopljaku

Došavši do Snopljaka, mnogi su stali u red kako bi im dr. Ljerka Mišura izmjerila krvni tlak, šećer u krvi i očitala saturaciju periferne krvi kisikom. Na kraju su sve sudionike pohoda planinarskom grahom počastili članovi Gradskog društva Crvenog križa. Sve sudionike pohoda (oko 150 planinara) sigurno su vodili vodiči Stanice planinarskih vodiča Zagreb na čelu s njihovim pročelnikom Davorom Banićem. dr. Berislav Banek

Prvi dan planinara Rijeke

Veli vrh, ili – kako je na starim kartama označen – Magarac, uzdiže se tik iza zadnjih kuća riječkih naselja Pulac i Drenova. S jedne strane vrha polegla je Rijeka, s druge je strane prekrasan kanjon Rječine, a na istok od vrha je brdo Sveta Katarina, s desecima kilometara podzemnih obrambenih tvrđava izgrađenih prije Drugoga svjetskog rata. Prolazio je tuda i Rimski limes i mnoge granice, a 1945. vođena je na tom brdu i znamenita Riječka bitka, bitka za oslobođenje Rijeke.

U subotu 3. svibnja, unatoč lošem vremenu, na Velom vrhu i Katarini, okupilo se u organizaciji Riječkoga planinarskog saveza, tristotinjak planinara i izletnika, mahom iz Rijeke i okolice, kojima se priključilo i pedesetak planinara iz Poljske, na prvim Danima planinara Rijeke. Organizirani su u povodu 140. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj i Dana oslobođenja Rijeke, koji se slavi 3. svibnja.

Na Banskim vratima

Planinari su na Veli vrh stigli iz dva smjera: skupina »A« išla je označenom šetnicom kroz kanjon Rječine i potom markiranim putom po istočnoj padini Katarine, dok je skupina »B« išla također označenom šetnicom kroz naselje Kozalu i Pulac, a potom šumskom stazom od Katarine do vrha. Za sve je sudionike bio organiziran ručak, penjački poligon na kojem su se mogli upoznati s nekim penjačkim vještinama te razgled podzemne utvrde »Katarina B« uz stručnu pratnju, što je pobudilo posebno zanimanje. Riječka udruga »Zdrav život«

Druženje riječkih s poljskim planinarima

prikazala je pak samoniklo jestivo i ljekovito bilje čije je branje dozvoljeno.

Prvi Dan planinara Rijeke polučio je izvanredan uspjeh, osobito u pogledu promocije planinarstva. Tijekom pet dana na štandu postavljenom na riječkom Korzu prikupljena su putem donacije za majice, bedževe i kartone pohoda sredstva za pokretanje male škole planinarstva u nekoliko riječkih osnovnih škola. Manifestacija riječkih planinara trebala bi postati tradicionalna, a organizirat će se svake godine prve subote poslije 3. svibnja.

Damir Konestra

4. planinarski pohod »Pinklec na pleča« i otvorenje planinarskog puta Sveta Nedelja – Okić

U nedjelju 1. lipnja 2014., u prijepodnevnim satima, Trg Ante Starčevića u Svetoj Nedelji po četvrti put su zašarenili raznobojni ruksaci i druga oprema planinara koji su pristigli iz raznih dijelova Hrvatske. Osim gotovo 150 planinara iz naše zemlje, ove se godine, sad već tradicionalnom planinarskom pohodu od Svete Nedelje do Okića u organizaciji PD-a »Pinklec« iz Svete Nedelje, pridružilo i nekoliko planinara iz susjedne Slovenije te jedna planinarka iz Južne Koreje, koja radi studija privremeno boravi u Zagrebu. S obzirom na nepovoljne vremenske uvjete, broj pristiglih planinara bio je iznad očekivanja.

Ove je godine Pinklecov pohod imao posebno svečan ugođaj. Naime, članovi PD-a »Pinklec« završili su označavanje planinarskog puta Sveta Nedelja – Okić, pa je u sklopu pohoda upriličeno službeno otvorenje puta. Nakon više mjeseci marljivog rada, iscrtavanja markacija, postavljanja putokaza te krčenja staza i puteljaka, posao je koncem svibnja priveden kraju i Komisija za planinarske putove HPS-a dala je zeleno

Pohod od Svete Nedelje prema Okiću

ZORAN JURISAN

Na putu prema Okiću

svjetlo novom planinarskom putu koji je, konačno, i Svetu Nedelju ucrtao na planinarsku kartu Hrvatske. »Konačno« zbog toga što je Sveta Nedelja planinarima odavno jedna od polaznih točaka za izlete na Okić. Imajući to u vidu, »pinkleci« su od samog osnutka društva istraživali staze i puteljke, tražeći najpovoljnije smjerove za planinarenje od Svete Nedelje do Okića. Od nekoliko ponuđenih varijanti Komisija HPS-a prihvatila je trasu od Svete Nedelje preko Svetonedeljskog brega, Male Gorice, Molvičke šume, Falaščaka i Svetog Martina pod Okićem. Put završava kod planinarskog doma »Dr. Maks Plotnikov« podno Okića.

Planinari su, kao i prijašnjih godina, i ovaj put dočekani čašicom dobrodošlice i pecivima, a bilo je tu i kolača koje su pripremile članice PD-a »Pinklec«. Prije hodnje upriličen je kraći glazbeni program, u kojem je svoj glazbeni debi ostvario Planinarski ansambl »GO RE MI« koji onedavno djeluje pri HPD-u »Zagreb-Matica«. Pjevači su na zbarski način izveli nekoliko poznatih planinarskih pjesama, a kako su planinari vesela družina, u pjesmi im se pridružila i publika pa su se Trgom Ante Starčevića tih petnaestak minuta iz stotinjak grla orile »Vila Velebita« i druge popularne planinarske popijevke. Program je vodila članica PD-a »Pinklec« Karmen Hajduk, koja je i prva pozdravila goste. Nakon pjesme, dopredsjednik PD-a »Pinklec« Joso Štimac podijelio je zahvalnice gostujućim planinarskim društvima, a potom je predsjednik PD-a »Pinklec« Željko Hajtok proglasio planinarski put otvorenim te poveo veselu i šarenu povorku prema Okiću.

Nakon prilično strmog uspona šumskom padinom Padežom do Svetonedeljskog brega, goste je dočekalo najveće iznenađenje – zadivljujući vidici na sve strane. Vidici koji se pružaju s jedva 300 metara visokih svetonedeljskih brežuljaka nikoga ne ostavljaju ravnodušnim. Kod Stublovog zdenca, bunara s pitkom vodom iznad

ZORAN JURISAN

sela Male Gorice, svetonedeljski su planinari još jednom počastili planinare pićem i kolačima dok ih je, istovremeno, nebo počastilo pljuskom. Vrijeme se ni poslije nije bitno mijenjalo pa su planinari bili »osvježeni« u još nekoliko navrata. Bio je to potpuni kontrast prošlogodišnjem pohodu kad nas je sunce nemilice pržilo čitav dan.

Nakon otprilike četiri sata hoda, s odmorima i pet sati, planinari su konačno stigli do planinarskog doma pod Okićem, gdje je, unatoč umoru i prilično teškim uvjetima za hodanje, vladalo vrlo dobro raspoloženje. Oni najizdržljiviji prošetali su u pratnji pripadnika HGSS-a i do gradine na vrhu Okića. Nakon sat-dva odmora planinare je čekalo još dvadesetak minuta šetnje do Klaka, odakle su »pinkleci« za sve sudionike pohoda organizirali besplatan povratak autobusima do Svete Nedelje.

Posebno priznanje zaslužuju »Pinklecovi planinari«, najmlađi članovi PD-a »Pinklec«, polaznici Pinklecove škole za planinarski pomladak, koji su bez obzira na loše vremenske uvjete prehodali 15 kilometara dug put do Okića.

Pohod je osiguravalo dvoje pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja – Stanice Samobor, koji su cijelo vrijeme pratili povorku. Planinarsko društvo »Pinklec« ovim putem upućuje zahvalnost samoborskoj stanici HGSS-a za iznimnu susretljivost i dobru suradnju.

Kao i prijašnjih godina, i ovaj je pohod karakterizirala dinamičnost u svakom pogledu: česte izmjene penjanja i spuštanja, šuma i proplanaka; hodalo se čas po kiši, čas bez kiše, malo kroz sela, malo kroz divljinu. Na one malo romantičnije planinare poseban su dojam ostavile livade, bogato urešene planinskim cvijećem. Ako tome dodamo prekrasne vidikovce na svim otvorenim dijelovima puta, jasno je zašto fotoaparati nisu imali vremena za odmor.

Novi će planinarski put nakon ovog pohoda zasigurno privlačiti u Svetu Nedelju brojne planinare, osobito one sa širega zagrebačkog područja, čime je PD »Pinklec« dao veliki doprinos turističkoj promidžbi svoga kraja.

Željko Hajtok

Nove penjačke mogućnosti na Starom Brinju

Nedjelja 11. svibnja bila je velik dan za PD »Škamnica« i brinjski kraj. Toga je dana alpinistički instruktor HPS-a Krešimir Milas na vršnoj stijeni Starog Brinja postavio pet penjačkih smjerova. Stijena je vrlo atraktivna, visoka 16 metara, a s nje se pruža prekrasan vidik na brinjsku dolinu, Senjsko bilo, Kapelu, Škarnicu i druge vrhove.

Penjački smjerovi odmah su dobili imena i ocjenu težine: 1. Milasov smjer (6b), 2. Varijanta preko brida (6a), 3. Sokolac (5c), 4. Agregat (5a) i 5. Škamnica (4b).

Radovi na Starom Brinju

Na stijeni još ima prostora za nove smjerove i osigurane putove pa je dogovoreno da se radovi nastave najesen.

Sve alpiniste, penjače, planinare i ljubitelje prirode pozivamo da dođu na Staro Brinje. To je brdo od svibnja ove godine dio proširene planinarske obilaznice »Lički gorski biseri«.

Vesna Crnković

Festival planinarskog filma pod mosorskim zvjezdanim nebom

U subotu 7. lipnja 2014. na livadi na Ljuvaču povodom Svjetskog dana zaštite okoliša i Dana zaštite planinske prirode u Hrvatskoj održan je 1. »Mosor Film Festival«. Organizator festivala bio je HPD »Mosor«, Split. Tijekom revijalne festivalske večeri brojni su ljubitelji filma i planina imali prigodu pogledati 16 filmova s temama iz područja planinarstva, alpinizma, speleologije, visokogorstva, canyoninga i zaštite prirode, koje su snimili autori iz Hrvatske i inozemstva.

Posjeta dijela autora Festivalu bila je savršena prigoda da se međusobno razmijene iskustva i usavrše tehnike snimanja, režije i montaže te smo mišljenja kako su ovakvi susreti prijeko potrebni za budućnost planinarskog filma. Festival je također poslužio i kao

Denis Vranješ priprema projekciju

poticaj da se montiraju video materijali koji nerijetko i godinama stoje u »ormarima«, čekajući neka bolja vremena. Tako smo imali prigodu vidjeti filmske uratke koji su snimljeni prije nekoliko godina, ali su montirani tek u zadnja dva-tri mjeseca, kako bi, na naše veliko zadovoljstvo, pristigli na MosFF.

Festival su posjetili i naši dragi prijatelji iz Kreševa (BiH), organizatori Festivala outdoor filma i fotografije koji ove godine od 31. srpnja do 3. kolovoza organiziraju drugi 3fok, i koji su svojim savjetima uvelike pripomogli uspješnoj izvedbi MosFF-a.

Dio posjetitelja je izabrao mogućnost noćenja u šatorima, postavljenima na rubu »Green carpeta«, dio se odlučio za noćenje u planinarskom domu, dok su se neki zbog sutrašnjih obveza iste večeri spustili prema Sitnu. No, karimati i dekice su zauzeli svoje mjesto pred filmskim platnom, čekajući noć i početak gotovo četverosatnog programa. A atmosfera koja je tu noć vladala pod zvjezdanim nebom Mosora, uz kokice i piće u ruci, ohrabruje da sljedeći MosFF bude još kvalitetniji. Pozitivni komentari i savjeti te izvrsna posjećenost stavljaju pred »Mosor« obvezu da se Festival učini tradicionalnim mjestom okupljanja autora filmova koji promoviraju ljepote planina i važnost očuvanja krhke ravnoteže njihova ekosustava, te zaljubljenika u prirodu i planine.

Zahvaljujemo svima koji su na bilo koji način pripomogli uspjehu Festivala, autorima, posjetiteljima, »šerpama« koji su se nesebično ponudili da iz Sitna iznesu sav potreban materijal za provedbu MosFF-a, postavljajući platna, pekačicama kokica i drugima. Snimajte, montirajte i šaljite nam svoje filmove za novi MosFF u lipnju 2015.!

Slika govori više od tisuću riječi, a film više od tisuću slika.

Denis Vranješ

Redovna izborna skupština HPD-a »Kapela«

U srijedu 9. svibnja 2014. u prostorima Osnovne škole »Ivan Gundulić« u Gundulićevoj ulici u Zagrebu održana je redovna izborna skupština HPD-a »Kapela«

Druženje na Mosoru uz film

Polaznici »Kapeline« opće planinarske škole na Dinari

na kojoj su podnesena izvješća o radu, izabrano novo vodstvo i uručena društvena priznanja. Najprije su podnesena izvješća o radu društva, s naglaskom na financijski pozitivno poslovanje u proteklom mandatom razdoblju. U novom mandatu povjerenje članova dobio je dosadašnji predsjednik Goran Zadražil, dok je za dopredsjednika izabran Josip Zelić. Tajnica društva i dalje je Jagoda Šantić, dok su za ostale članove Upravnog odbora izabrani Vjekoslav Habulinec, Luka Molvarec, Sonja Kraljić, Luka Kvočić, Slavko Ferina, Damir Gross, Zoran Gomzi, Ivan Cvetko i Matej Perkov. Možemo reći da se upravni odbor pomladio jer je u njega sada izabran veći broj mlađih članova i sukladno tome očekuju se veća aktivnost i novi pozitivni rezultati. Uslijedio je najsvečaniji dio skupštine: dodjela nagrada za dugogodišnju vjernost društvu (40, 30, 20 i 10 godina) te izniman dragovoljni društveni rad. Nisu zaboravljeni ni sponzori i tvrtke koje dugi niz godina podupiru rad HPD-a »Kapela«. Nakon službenog dijela skupštine uslijedilo je ugodno druženje uz domjenak.

Matej Perkov

Završila 12. planinarska škola HPD-a »Kapela« Zagreb

Početkom lipnja završila je 12. opća planinarska škola HPD-a »Kapela«. Ovogodišnja generacija bila je jubilara deseta koja je svoje zaslužene diplome svečano dobila 1. lipnja na vrhu Dinare, najvišem vrhu Hrvatske. Planinarsku školu vodili su zajedničkim snagama članovi Sekcije mladih Josip Zelić, Toni Božić i Vjekoslav Habulinec.

Planinarska iskustva školarci su prikupljali na izletima po Medvednici, Samoborskom gorju, Velebitu i Gorskom kotaru, dok su za teoretska znanja bila rezer-

virana predavanja utorkom. Osim diploma HPS-a, 34 školarca u srcu nosi i druge stvari - nova poznanstva, nova znanja i bezbrojne nezaboravne trenutke koje su proveli uživajući u netaknutoj prirodi hrvatskih planina. Posebna pohvala ide voditeljima škole koji su novopečene planinare uveli u svijet vrhova i šuma, penjanja po stijenama, noćenja u šatoru te finog graha i hladnog piva nakon teških tura. »Svi smo mi zumbuli, svi smo mi nježni!«, ponosno su poručili školarci s Dinare, te se razišli u potrazi za svojom srećom u planinama diljem Lijepe Naše.

Matej Perkov

Prva planinarska škola u Gorskom kotaru

U organizaciji PD Skradski vrh iz Skrada održana je tijekom proljeća prva planinarska škola u Gorskom kotaru. Sudjelovalo je petnaestak planinara iz planinarskih društava iz Skrada, Ravne Gore i Delnica. Predavanja

Polaznici skradske opće planinarske škole u Tuku

su se održavala tijekom proljetnih mjeseci u prostoru Doma kulture u Skradu. Provoditelj škole bila je Stanica planinarskih vodiča Rijeka sa svojim vodičima. Uz njihovu pomoć izvedene su terenske vježbe. Polaznici škole su planinarili na Klek u povodu 140. godišnjice hrvatskog planinarstva, na Snježnik, Risnjak, Bjelolasicu, spuštali se u špilju Lokvarka u Lokvama, te izveli noćni pohod na Učku. Završni ispit održan je u planinarskom domu »Bijele stijene« u Tuku, a svečano uručenje diploma bit će 24. kolovoza 2014. na pohodu »Skradskim stazama do sv. Bernarda« u Skradu.

Dijana Arbanas

Završila 9. planinarska škola PD-a »Karlovac«

U Vili Anzić kod Karlovca održana je 1. lipnja svečanost dodjele diploma i nagrada polaznicima 9. karlovačke planinarske škole, koju je organizirao PD »Karlovac«. Voditelj škole bio je predsjednik društva Mladen Kuka, a u izvedbi škole sudjelovali su brojni karlovački planinari. Diplome i nagrade novim planinarima uručili su poznati karlovački planinar Rudolf Starić, voditelj škole Mladen Kuka te planinarka Gordana Škrtić. Voditelj škole istaknuo je da je zadovoljan onim što je pokazala ovogodišnja skupina polaznika te da su najbolji bili Marina Salopek i Davor Dijačić. Na početku škole bila su 22 polaznika, a diplome je dobilo njih četrnaest. Nakon svečanosti dodjele diploma i nagrada druženje je nastavljeno uz planinarski domjenak.

Branko Obradović

Polaznici planinarske škole PD-a »Karlovac«

Virovitički planinari na krovu Hrvatske

Prvog vikenda u lipnju 25 članova HPD-a »Papuk« iz Virovitice ostvarilo je vrijedan planinarski pothvat – uspelo se na Dinaru (1831 m), najviši vrh Hrvatske. Izlet je započeo posjetom kraljevskom gradu Kninu, posebno kninskoj tvrđavi i poznatom vodopadu Krčića - Topoljskom buku, a prije uspona prema vrhu, nekoliko

Virovitičani na Dinari (1831 m)

planinara popelo se i na vrh Badanj sjeverozapadno od središnjeg vrha Dinare. Noćilo se u planinarskoj kući Brezovac, te je ona bila baza za uspon prema vrhu. Put prema vrhu vodi kroz prekrasne kraške i stjenovite predjele, šumsko raslinje koje odolijeva surovim klimatskim uvjetima i preko zelenih livada punih šarenog cvijeća. Uz panorame okolnih dolina i udaljenih planina, koje pružaju užitek za oči i smiraj za dušu, svi sudionici popeli su se na vrh te su na njemu uživali u pogledima na sve četiri strane svijeta. Nakon predaha i okrijepe, Virovitičani su krenuli nizbrdo prema selu Glavašu, ispod istoimene tvrđave. Taj vrlo naporan silazak od gotovo 1300 m hrabro su izdržali svi planinari.

Vrijedi istaknuti da su u ovom poduhvatu sudjelovali većinom stariji članovi HPD-a »Papuk«, čiji je prosjek starosti bio oko 60 godina. Inicijator i vodič ovog izleta bio je dopredsjednik društva Zlatko Pleško.

Mile Zidar

Opasno kuhalo povlači se iz uporabe

Trgovina Iglu šport obavještava sve korisnike plinskog kuhala Primus – Stena stove da ih odmah prestanu upotrebljavati. Naime, vezano uz navode iz RAPEX obavijesti A12/0762/14 o opasnom proizvodu, kod plinskog kuhala »STENA« postoji rizik od eksplozije plinske kartuše, zbog pregrijavanja. Navedeno kuhalo kupci mogu vratiti Iglu športu te će dobiti povrat novca. Posljednje takvo kuhalo prodano je 2009. godine.

Robert Verem

19. - 20. 7. **Susret planinara Ličko-senjske županije**

kuća PU Panos na Poljani - Panos - Kuterevo -
Korenski vrh - Kopija - Poljana - Kečina greda
PU Panos, Kuterevo
pup.kuterevo@gmail.com
Milan Burić, 099/80-60-360
Dražen Draženović, 091/17-71-344

19. 7. **Hodočašće Svetom Iliji na Biokovu**

Biokovo
HPD Sveti Jure, Zagvozd
info@hpd-sveti-jure.com

20. 7. **Jedan dan na moru**

Krk - Rab - Pag - Krk
PD Platak, Rijeka
Josip Jurasić, 098/849-508

26. 7. **Hodočašće Svetom Juri na Biokovu**

Biokovo
HPD Sveti Jure, Zagvozd
info@hpd-sveti-jure.com

27. 7. **31. akcija Kretanje - zdravlje**

Ivanec - vrh Ivanščice
HPD Ivančica, Ivanec
Borislav Kušen, 098/90-31-833

2. 8. **10. Gusar challenge**

Omiš i okolica, Omiška Dinara
PD Imber, Omiš
Zvonimir Kujundžić, 091/51-11-059

3. 8. **Pješačenje oko Lokvarskog jezera (POJ)**

Lokvarsko jezero
PD Špičunak, Lokve
pdspicunak@yahoo.com
Vilim Novak, 091/25-28-104

5. 8. **Pohod na Dinaru**

Dinara
Hrvatski planinarski savez, Zagreb

10. 8. **Hodočašće na Božji studenac na Javorovoj kosi**

Javorova kosa
HPD Višnjeвица, Ravna Gora
Goran Belobrajdić, 091/51-16-278

15. 8. **Dan PD Skitaci - pohod na Skitaču**

Labin - Skitača
PD Skitaci, Labin

15. 8. **Dan Rossijevo skloništa**

Sjeverni Velebit, Rožanski kukovi
PD Kailaš, Zagreb
Nikola Hapač, 01/36-47-286

16. 8. **Hodočašće Svetom Roku na Biokovu**

Biokovo
HPD Sveti Jure, Zagvozd
info@hpd-sveti-jure.com

16. 8. **Rokovski zalazak sunca - Obruč 2014.**

Obruč
PD Pliš, Klana
pd_plis@yahoo.com
Miloš Raspor, 091/18-08-224

23. 8. **2. Oneumfest**

Tvrđava Mirabela
PD Imber, Omiš
Zvonimir Kujundžić, 091/51-11-059

24. 8. **7. planinarski Špincer-pohod**

Tužno - Gačice
HPD MIV, Varaždin
Milan Turkalj, turkaljmbg@gmail.com,
091/57-01-392

24. 8. **13. pohod Kastav - izvor Rječine**

Kastav - I. k. Zvirić - Karaula - Zelena dolina -
Kopica - Kukuljani - izvor Rječine
PD HP i HT Učka, Rijeka
Ilija Blatančić, 098/305-831
Matija Perić, 098/305-832, matija.peric@ri.t-com.hr

24. 8. **10. pohod skradskim stazama do sv. Bernarda**

okolica Skrada
PD Skrad, Skrad
Dijana Arbanas, dijana.arbanas@gmail.com

31. 8. **Planinarski pohod vrbovečkim bregima i goricama**

Vinišće - Lovrečka Varoš - Marenici - potok Zlenin
- Cerje - Vrbovec
PD Vrbovec, Vrbovec
Željko Gubijan, 098/453-324,
Zeljko.Gubijan@hrsume.hr

31. 8. **11. Ljetni pohod Sesevete - Lipa**

Medvednica, Lipa
HPD Lipa, Sesevete

6. 9. **Preko Zelova na Svilaju**

Svilaja, pl. kuća Orlove stine - vrh Svilaje
PD Svilaja, Sinj
Boris Buljan, 095/90-28-281
Zoran Vejić, 091/56-46-024

6. 9. **Planinarski kotlić na Ravnoj gori**

Ravna gora, Filićev dom
PD Ravna gora, Varaždin
Dragutin Novoselec, 091/57-52-792
Branka Hofer, 098/98-30-351

6. 9. **5. Hahlić za uru i 11. Maša na Obruču**

'Grobničke Alpe'
PD Obruč, Jelenje
Vedran Stipić, 091/72-61-938
Mario Maršanić, 099/59-82-207

IGLU ŠPORT

Dugi četvrtak
vodstva u 1. - 20 i 2. sat
Societ u Varnju u 9 sat
Thursday Late
Guided tour in English on 9 h

10-22

www.iglusport.hr

ODMOR
počinje
u Iglu Športu